

De Lichtbrenger

voor zoekers naar waarheid

Lucifer[®]

*Actuele onderwerpen gezien in het licht van de Oude Wijsheid of Theo-sofia:
de gemeenschappelijke bron van alle grote wereldreligies, filosofieën en wetenschappen*

Wat voor samenleving willen we?

Esoteric Teachings
deel 11 en 12 van
G. de Purucker

Wie is het Zelf?

Lichtbrengers in de samenleving: Merel Pontier

De rechten van vluchtelingen

Theosofie in de Natuur: de invloed van dieren op hun groep

*Illustratie omslag: de zaal van
de Algemene Vergadering van
de Verenigde Naties, in het
hoofdkwartier, New York.*

Inhoud Lucifer – de Lichtbrenger

44e jaargang | nummer 1 | februari 2022

Licht op ...

Wat voor samenleving willen we?

p. 2

Wat voor samenleving willen we? Dit is een vraag waarop vele antwoorden gegeven kunnen worden. Als we ons ideaalbeeld baseren op de principes 'vrijheid, gelijkheid en broederschap', waar komen we dan op uit?

Herman C. Vermeulen

Esoteric Teachings deel 11 en 12 van G. de Purucker

Dood en de Circulaties van de Cosmos

p. 6

De grondigheid en de gedetailleerdheid waarmee het onderwerp van de dood en de daaropvolgende reis van de monade door de Cosmos in deze laatste twee delen van de Esoteric Teachings besproken wordt, wordt nergens anders in de theosofische literatuur geëvenaard.

Erwin Bomas

Wie is het Zelf?

p. 11

Een poging tot antwoord op de meest essentiële vraag: wie ben ik?

Barend Voorham

Lichtbrengers in de samenleving Merel Pontier

p. 16

Wij allen hebben edele, onbaatzuchtige vermogens in ons. Er zijn mensen in onze samenleving, die ze in grotere mate hebben geactiveerd dan de meerderheid van de mensen. Die kunnen we terecht *lichtbrengers* noemen. Ze verdienen onze aandacht, omdat ze ons kunnen inspireren ook iets van de achterliggende Werkelijkheid te aanschouwen. Daarom start de redactie van *Lucifer – de Lichtbrenger* deze rubriek, waarin we steeds een bekende of minder bekende lichtbrenger aan onze lezers voorstellen. We beginnen deze serie met Merel Pontier.

Barend Voorham

De rechten van vluchtelingen

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als gemeenschappelijk geweten

p. 19

Het is een goede zaak als elk mens en elk volk zich bij tijd en wijle afvraagt of het de mensenrechten wel respecteert.

Barend Voorham

Theosofie in de Natuur

Hebben individuele dieren invloed op wat de groep doet?

p. 24

Mensen kunnen, dankzij hun actieve denkvermogen, zelfbewust levenskeuzen maken. Ook in situaties met grote groepsdruk. Dieren lijken in het algemeen te doen wat de hele groep doet. Hebben individuele dieren echter invloed op wat de groep doet?

Henk Bezemer

Gesignaleerd

27

- » Commissie van medische experts bepleit een totaal andere aanpak van zorg aan stervenden
- » Hoe bestrijden we de maffia?

Uw Vragen

31

- » Overgang naar het volgende natuurrijk

Licht op ...

Wat voor samenleving willen we?

Dit is een vraag waar vele antwoorden op gegeven kunnen worden. Wat we nu hebben als samenleving wordt bepaald door hoe we naar de dingen kijken en wat we belangrijk vinden voor onszelf. Een samenleving is het product van alle meningen en opvattingen, en de daaruit voortkomende handelingen: een ware krachtenbalans van wat er in de samenleving heerst. Deze wordt, als het goed is, aangestuurd door een democratisch gekozen regering, zoals bij ons het geval is. Daarin konden we dus een stem hebben. Of we die verantwoordelijkheid hebben genomen is meer een vraag voor ons eigen geweten. Hebben we onze democratische verantwoordelijkheid genomen? Zo ja, dan hebben we ook recht van spreken en kunnen we er commentaar op hebben.

Dat al die ideeën en inzichten in de samenleving niet eenduidig zullen zijn, is bijna vanzelfsprekend. Dat is geen punt als we respect hebben voor elkaars meningen, elkaar de ruimte geven, onder de paraplu van onze grondwet. Onze grondwet is een lijst van afspraken die een minimum aan vrijheid en bestaansrecht garanderen voor iedereen die in ons land is. Hieraan is eeuwenlang hard gewerkt, soms ten koste van vele mensenlevens.

Laten we daarom naar onze geschiedenis kijken. Ditmaal niet naar de grote heldendaden of veldslagen die er geweest zijn. En wat onze bijdrage aan de wereldhandel betreft: die gebeurde zeker niet altijd met de beste motieven en juiste maatstaven. Ook zijn we er niet voor teruggeschrokken om voor die handel hier en daar een oorlog te voeren. Kortom, er zijn ethisch gezien zeker een paar zwarte bladzijden in onze geschiedenis, waar we niet trots op hoeven te zijn.

Maar als we proberen ons te richten op de positieve keerzijde en gaan kijken naar de mentale ontwikkelingen, dan zien we daarin een belangrijke lijn. Deze heeft niet alleen in de Nederlanden een rol gespeeld, maar ook in de buurlanden.

De cultuur van ‘Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap’

Dan zien we een lijn in onze geschiedenis die gekenmerkt wordt door de term ‘vrijheid van geweten’ en die is gestart door Willem van Oranje (1533-1584). Het was de start van een zware worsteling om het geweten vrij te krijgen. Het was een zo intensieve en langdurige worsteling, dat het nu als het ware een stukje DNA van de Nederlander is geworden. Maar in die begindagen was de situatie nog ver verwijderd van het Nederland zoals we dat nu kennen. Die worsteling heeft Nederland de reputatie gegeven van: daar kan je heen, dat is een vrijhaven waar men respect heeft voor jouw opvattingen. Daar worden jouw opvattingen getolereerd — een tolerantie die je uiteraard met respect zal moeten beantwoorden.

De term ‘vrijheid van geweten’ is een heel principiële term. Ons geweten bestaat volgens de Theosofie uit die universele, bovenpersoonlijke wijsheden die we hebben opgedaan in voorgaande levens. Deze kunnen we in ons huidige leven gebruiken als een richtlijn, die ons ten dienste staat.

Dit proces van wijsheids-opbouw is een individueel proces. Het hoeft niet bij iedereen van gelijke kwaliteit te zijn. Het is afhankelijk van hoe we ons leven leven: welke bovenpersoonlijke wijsheden en inzichten we gedurende ons leven opbouwen. Maar één ding is duidelijk: iedereen heeft de vrijheid om dat op te bouwen. Dat kan niet opgelegd of afgedwongen worden, of beperkt worden.

Het accepteren van deze zienswijze is zeker niet zonder strijd verlopen. Dat wij Nederlanders niet de enigen zijn daarin, laat de geschiedenis zien. Kijk naar de stroming in Frankrijk (1789), toen men onder het motto 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap' zich trachtte te bevrijden van de onderdrukking door de absolute monarchie. Deze bevrijding had zelfs haar uitstraling in het ontstaan van de Verenigde Staten van Amerika.

Dat het zeer moeilijk was om dit ideaal in 1789 vol te houden en dus iedereen gelijkwaardig en broederlijk te behandelen, werd al snel duidelijk. Nog geen negen maanden heeft men het kunnen volhouden. Toen onttaarde het ideaal al in een bloedbad, en zaten we volop in de Franse Revolutie met de vele doden die toen gevallen zijn. Er was van die beweging niets meer van spiritualiteit over. Zo'n bevrijding is vele jaren later veel beter gedaan in Zuid-Afrika. Bij het afschaffen van de apartheid is men niet vervallen tot een bijtjesdag.

Als we kijken naar Nederland, zijn er vele bewijzen dat het principe van vrijheid van geweten in de loop van de eeuwen van waarde was. Het heeft geleid tot verrijking op cultureel gebied en tot een grote kennisuitwisseling op wetenschappelijk en filosofisch gebied. En het heeft een relatieve welvaartsverbetering gebracht. Juist op het grensgebied van de verschillen tussen culturen en opvattingen bestaat de mogelijkheid om te groeien en tot verdieping te komen. Een van de meest vruchtbare voorbeelden hiervan is de school van Ammonius Saccas (derde eeuw na Christus) te Alexandrië in Egypte geweest. In die school kwamen vele culturen bij elkaar en men maakte toen studie van elkaars religies en filosofieën.

Een goede samenleving is zelf-genezend

Een goede samenleving heeft haar grondwetten en haar daaruit voortkomende wetten van openbaar bestuur. Die regels moeten ook terug te vinden zijn in onze economie, die namelijk veel meer is dan alleen het besturen van een goederen- of geldstroom. Toch wordt geld maar al te vaak gehanteerd als argument om beslissingen door te drukken: "het moet wel economisch verantwoord zijn".

Het woord 'economie' komt van het Grieks: oikos (οἶκος) huis, en nómos (νόμος) wet, gewoonte of regel. 'Economie' betekent dus 'de wetten van het huis', 'de regels van het huis', 'huishoudkunde'. Wat is het uitgangspunt bij het opstellen van die 'wetten van het huis': begeerte of 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap'?

Wie praat over "dit gaat tegen de economische wetten in", zegt eigenlijk "dit gaat tegen onze zelfgemaakte afspraken of gewoontepatronen in". Er bestaan namelijk geen 'kosmische economische wetten'. Wel is er de Kosmische Wet van Universele Broederschap. Die Wet omvat de begrippen Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap volledig, zelfs in hun meest spirituele betekenis.

Als we aan ons ideaal van vrijheid van geweten vasthouden en kijken naar wat de covid-pandemie met ons heeft gedaan, dan zien we dat deze pandemie ons duidelijk een pijnlijke spiegel heeft voorgehouden. Op verschillende fronten heeft ze laten zien dat onze maatschappelijke structuur er niet een is van Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap. Want een samenleving die op deze spirituele uitgangspunten is gebaseerd, is eensgezind, zelf-herstellend, zelf-genezend, zoekend naar oplossingen. De covid-pandemie heeft vele zwakheden aan de oppervlakte gebracht. Op bijna elk vlak van onze samenleving staan we nu voor belangrijke keuzen: keuzen die aan de wortel liggen van onze huidige samenleving, die niet harmonisch is. Het is duidelijk dat dit geldt voor het algemene wereldbeeld, en het is dus niet alleen iets typisch Nederlands.

Een economie die armoede produceert

Een samenleving met een economie die armoede veroorzaakt, is een duidelijk voorbeeld van

disharmonie. Een illustratie hiervan hoorde ik tijdens een zeer interessante discussie in het praatprogramma 'M', op 7 januari 2022. In dat programma liet Barbara Baarsma, een econome van de Rabobank en hoogleraar in de economie, haarscherp zien welke economische gedachten leiden tot het creëren van armoede — armoede die de samenleving ook nog eens heel veel geld kost.

Hoe kan het gebeuren dat onze eigen staat, met zijn democratisch gekozen regering, regels maakt die mensen tot grote armoede brengen? Dat kan alleen als de consequenties van Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap, vertaald naar medemenselijkheid, vergeten zijn, of nog erger, niet eens meer in de hoofden van beleidsmakers leven, omdat daarin een ongefundeerd wantrouwen overheerst. En uitgaan van wantrouwen genereert wantrouwen; het voedt alle complottheorieën.

De covid-epidemie heeft laten zien dat deze drie basisbegrippen niet goed zijn gerespecteerd. Het is een duidelijke aanwijzing dat we die onbalans moeten bijstellen om tot de noodzakelijke verandering te komen. Ongelijkheid en disharmonie produceren een samenleving waarin geen sprake is van rechtvaardigheid, en die altijd gekenmerkt zal zijn door spanning en problemen.

Hoe zou de economie zijn als de drie termen Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap toegepast zouden worden? In het genoemde praatprogramma was Barbara Baarsma gemakkelijk in staat om met voorstellen te komen voor een aantal andere regels en afspraken, om tot een veel betere harmonie te komen. Deze andere regels leiden tot veler verbazing tot een rijkere samenleving met een harmonische verdeling, onder het motto 'dan heeft iedereen wat te besteden'. Jammer dat er zoveel weerstand is om onze huidige huisregels te veranderen.

'Vrijheid, Gelijkheid, Broederschap' en covid

Op dit moment kraakt de samenleving in haar voegen, vooral door de discussie rond de 'vrijheid van geweten', rond het 'vrij kunnen zijn'. Waarbij velen er niet voor terugschrikken om hun vrijheid te laten prevaleren boven die van anderen, waardoor ze de vrijheid van die anderen beperken.

Alle regels om verdere verspreiding van covid te voorkomen en aldus te beheersen, worden door hen als een ernstige vorm van vrijheidsbeperking gezien. Dat we niet kunnen gaan en staan waar we maar willen, dat we niet ons beroep kunnen uitoefenen. Het volk mort en klaagt. Er is verzet, en er is heel veel sociale druk op allen die leidinggeven, zoals onze regering, om de regels te verlichten zodat 'ik weer kan doen wat ik graag wil'.

Natuurlijk zien we dat deze regels ook ongewild sterke bijkomstige effecten kennen. Maar is het niet zo dat als we ons voor honderd procent zouden houden aan de eenvoudige basismaatregelen, die vele zwaardere regels niet nodig zouden zijn?

Dat in het licht van 'Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap' respect en medeverantwoordelijkheid basisuitgangspunten zijn, dreigen we uit het oog te verliezen. Wat is erger dan zelf ziek worden door covid? Dat is een ander ziek maken. Dit zouden we niet moeten willen.

Om deze pandemie te beheersen (voorkómen vereist nog heel wat anders), wordt vaccinatie gezien als het verlossende middel. Nu is iedereen vrij om met zijn lichaam te doen wat hij wil. Ook al is er wetgeving die daaraan afbreuk probeert te doen, die vrijheid van keuze is vastgelegd in onze grondwet. En de vraag of je je wel of niet laat vaccineren, kan vanuit twee volkomen tegengestelde motieven beantwoord worden. Zowel vanuit zelfzuchtige als onzelfzuchtige motieven kan men kiezen voor wél vaccineren of niet vaccineren.

In het licht van Vrijheid en Gelijkheid hebben we in ons land altijd iedereen medisch geholpen. We hebben nooit gekeken naar de oorzaak die ten grondslag lag aan de noodzaak voor de gevraagde hulp: of dat door eigen toedoen was, of door anderen veroorzaakt.

We zeiden al: het voorkómen van epidemieën vereist nog heel wat anders. Dat er pandemieën zouden komen was al lang bekend. In de afgelopen eeuw hebben we er al vijf gehad. Er is de voorspelling dat er nog meer zullen komen, op grond van basiskennis van de virologie. Ruim twintig jaar geleden was de huidige pandemie al voorspeld. Als we nu niets aan de oorzaken doen, zullen er meer komen.

Karmische consequenties van privatiseren

Afbouw van faciliteiten op economische gronden alleen is nooit verstandig. Een voorbeeld hiervan is het privatiseren van overheidstaken. Dat werd gedaan om kosten te verminderen, omdat de overheid die taken zelf niet efficiënt zou kunnen uitvoeren. Maar privatiseren gaat ook gepaard met het verschuiven van de in het verleden opgestelde vereisten en voorwaarden. Daar waar de gestelde normen te duur waren, werden de voorwaarden versoepeld, zoals bij de voorwaarde dat bij het verlenen van eerste hulp er een maximale aanrijtijd mag zijn van vijftien minuten.

Door deze privatiseringen is er in de medisch sector een tekort gaan ontstaan aan middelen, waaronder de ic-capaciteit. Het gevolg hiervan is dat dit de keuze tussen wel of niet vaccineren onder druk heeft gezet, zowel bij de medici als bij alle andere medeburgers.

Om de samenleving weer terug te krijgen naar een zo normaal mogelijke situatie, staan we maatschappelijk voor moeilijke keuzen. Wat is het meest broederlijke controlemiddel om de verdere verspreiding van covid te voorkomen? Is dit 3G (Gevaccineerd, Genezen, Getest), 2G (Gevaccineerd, Genezen) of 1G (Getest)? 1G is veilig en is de meest eerlijke controle. Die is voor iedereen hetzelfde. Je laat je dan gewoon testen voordat je ergens aan deelneemt of bij aanwezig wilt zijn. Dit geeft ook de meeste zekerheid. Immers, je kunt drager zijn zonder dat je het weet, zelfs al heb je alle denkbare vaccinaties gehad of herstelprocessen doorgemaakt.

De drie theosofische grondstellingen als uitgangspunt

De moeilijke en uitdagende omstandigheden van nu laten de tekortkomingen in onze samenleving zien, maar ze laten ons ook de oplossingen zien. Oplossingen waarmee de onbalans kan worden overwonnen — is het nu niet dan wel later na een bepaalde periode.

Het moge duidelijk zijn dat we vanuit de Theosofie bij het toepassen van de basisbegrippen ‘Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap’ aan veel meer denken dan de materiële of sociale aspecten alleen. Dit trio is een weergave in zeer eenvoudige vorm van de drie grondstellingen in *De Geheime Leer* van mevrouw Blavatsky. Deze drie grondstellingen hebben in onze denkwereld een zeer diep-religieuze en -filosofische betekenis.

De drie grondstellingen, idealen, staan vaak onder druk. Maar we zien ze in alle eeuwen steeds weer de kop opsteken, om als uitgangspunt te dienen voor de ideale samenleving. Dat kan ook niet anders, want ze zijn het fundament van al het bestaan. Eens zal de tijd komen dat er harmonie voor iedereen zal zijn, omdat we die grondstellingen dan leven.

Herman C. Vermeulen

Esoteric Teachings deel 11 en 12 van G. de Purucker

De Dood en de Circulaties van de Cosmos

De grondigheid en de gedetailleerdheid waarmee het onderwerp van de dood en de daaropvolgende reis van de monade door de Cosmos in deze laatste twee delen van de *Esoteric Teachings* besproken wordt, wordt nergens anders in de theosofische literatuur geëvenaard.

Er is waarschijnlijk geen enkel onderwerp van denken in de moderne wereld waarover zo weinig van waarde is geschreven dezer dagen en dat niettemin een zo diep en intiem onderwerp van gevoel en speculatie is, als dat van de Dood.

Met deze woorden begint Gottfried de Purucker de laatste twee delen van zijn *Esoteric Teachings*. Beide delen behandelen het onderwerp van de Dood en de Circulaties van de Cosmos. Hoewel er sinds zijn woorden uit de jaren dertig van de vorige eeuw inmiddels al meer publicaties met betrekking tot het onderwerp verschenen zijn – denk bijvoorbeeld aan de boeken van dr. Raymond Moody en de Nederlandse cardioloog Pim van Lommel over bijna-doodervaringen, of aan de studies van psychiater Ian Stevenson en zijn opvolger Jim Tucker over de herinneringen van kinderen aan vorige levens – is de opmerking van GdeP (de afkorting voor Gottfried de Purucker als Leraar en als Uiterlijk

Hoofd van de Esoterische Sectie) nog steeds vrij actueel. Over de dood zelf, zeker vanuit het perspectief van bewustzijn, is sinds zijn publicaties nauwelijks iets van waarde toegevoegd.

Deze twee delen zijn daarmee uniek in hun waarde. De grondigheid en de gedetailleerdheid waarmee dit onderwerp in deze twee delen besproken wordt, wordt nergens anders in de theosofische literatuur geëvenaard. Zeker niet als je deze twee delen van de *Esoteric Teachings* niet als werken op zich beschouwt, maar als sluitstuk van alle voorgaande tien delen, waarin bovendien vele losse eindjes uit eerdere theosofische werken van Blavatsky, Judge, Tingley – en De Purucker zelf – aan elkaar geknoopt worden.

In deze korte bespreking stippen we een aantal onderwerpen aan die in het bijzonder een toelichting krijgen in deze laatste twee delen over de Dood en de Circulaties van de Cosmos en staan we stil bij de vraag waar deze kennis vandaan komt.

Kerngedachten

- » De dood is geen absoluut einde maar een fase van het Ene Leven of het bewustzijn dat in essentie eeuwig is.
- » Na de dood komen we onszelf tegen. Zoals onze slaap een weerspiegeling is van onze gedachtewereld overdag, zo ervaren we na de dood bewustzijnstoestanden waar we affiniteit mee hebben opgebouwd tijdens het leven.
- » Het is mogelijk om de bewustzijnstoestanden na de dood bewust te ervaren.

De Eenheid van al het Leven

Deel 11 begint met de gedachte van de Eenheid van al het Leven, de basisgedachte van de Theosofia. De directe conclusie daaruit is dat alles leeft, alles er altijd was, is en zal zijn, en er dus niets kan verdwijnen. Hiermee ontkracht GdeP al direct een eerste hardnekkige mythe over de dood: dat het een absoluut einde zou betekenen of een permanente verdwijning van een wezen. Oftewel: de dood als het tegengestelde van het leven.

De Theosofia biedt het ruimere beeld van de dood als niets anders dan een fase van leven. Een fase van het Ene Leven of het bewustzijn dat in essentie eeuwig is. Sterven is slechts een *schijnbare* verdwijning, een overgang van de bewustzijnskern of monade naar een ander, meer innerlijk gebied, waar de gemiddelde mens nog niet actief bewust is. En als het bewustzijn deze overgang maakt, ontbindt het voertuig in al zijn samengestelde delen. En ook hier is dit een ontbinding in delen die op zichzelf niet verdwijnen, maar hun eigen tocht vervolgen binnen het gebied waar ze actief zijn. Het gehele proces van geboorte en dood, is dus een cyclisch proces van loslaten en weer oppakken. Alle delen van de mens vallen uiteen. En alleen die delen kunnen respectievelijk in de hogere en lagere gebieden actief zijn, als ze ook van daarmee overeenkomstige kwaliteit zijn. De Theosofia spreekt in dat verband van de verschillende monaden en de levensatomen, de kleinste levende bewustzijnseenheden of bouwstenen waaruit ons voertuig is samengesteld.

Het stervensmoment en het panoramisch visioen

Er zijn weinig dingen zo zeker in het leven als dat ieder van ons ooit te maken zal krijgen met het sterven; is het niet van anderen dan wel van onszelf. Deze delen van de *Esoteric Teachings* geven ons bepaalde leringen die ieder van ons dus ook kan toepassen in zijn of haar leven. Dit geldt vooral voor de kennis met betrekking tot de grens van leven en dood: het stervensmoment en het panoramisch visioen.

GdeP beschrijft het stervensmoment als dat moment waarop het zogenaamde ‘gouden of zilveren levenskoord’ knapt. Dit koord is een samentrekking van het – afgezien van het fysieke lichaam – meest materiële aspect van het Aurisch Ei, door GdeP ook wel de *ākāśische* aura genoemd. Deze *ākāśische* aura wordt bij het stervensmoment samengetrokken tot een enkel koord of draad die uit het lichaam van de stervende mens vertrekt.

Dit moment van het knappen van het koord vindt pas in

Dit is het embleem van The Theosophical Society. De slang die in zijn eigen staart bijt, symboliseert de eeuwige opeenvolging van de cyclussen in de Natuur. Dit is een van zijn betekenissen. Als integrale delen van de Kosmische Eenheid volgen ook wij mensen deze Kosmische cyclussen, waarvan die van leven en dood – van wedergeboorte – er één is.

zijn volledigheid plaats na de laatste ademuitblazing en de laatste hartenklop. Want zolang het panoramisch visioen duurt is er nog altijd een klein filament zichtbaar, voor degene die in staat is dat waar te nemen. Voor degenen die dat niet kunnen waarnemen, is waarneembaar dat de dood pas compleet is als het lichaam zijn warmte verliest en bepaalde vloeistoffen uit de diverse openingen van het lichaam stromen.

Het panoramisch visioen vindt vlak voor dit definitieve stervensmoment plaats. De duur hiervan kan per individu behoorlijk verschillen: van een paar uur voor heel spirituele mensen, tot zelfs tien, twaalf uur of langer, schrijft GdeP. Tijdens dit panoramisch visioen trekken alle indrukken van het afgelopen leven in al hun details voorbij aan het innerlijke oog van het menselijke bewustzijn. GdeP: “... de menselijke monade haalt instinctief, bijna onbewust voor zichzelf, alle details van het zojuist voorbijgeleefd leven op, als het ware uit elke geheime nis van zijn innerlijke archief, ingeprent als deze zijn op zijn eigen vitale substantie; en als gevolg van de geestelijke krachten die aan het werk zijn, die strikt harmonisch en strikt karmisch zijn, functioneert het bewustzijn, wederom automatisch, in het openen van het panorama door te beginnen met het eerste incident dat het geheugen heeft vastgelegd in het laatst voorbijgeleefd leven, en gaat daarna verder in de statige processie van beelden tot de laatste gedachte is bereikt, de laatste emotie gevoeld, de laatste intuïtie — en dan komt bewusteloosheid, compleet, plotseling, en oneindig genadig. Dit is de ware dood.”

De reïncarnerende ego, het hogere deel van de stervende mens, ziet dus nog één keer het hele afgelopen leven aan zich voorbijtrekken en kan daaruit de balans opmaken. Alle gedachten, emoties, daden, zowel gedaan als nagelaten, komen voorbij. Als het panorama is geëindigd, ziet de reïncarnerende ego de rechtvaardigheid in van dit alles. Uit dit visioen kan hij opmaken welk karma hem te wachten zal staan in een volgend leven en hij zal weten dat het juist is.

Dit panoramisch visioen is als het ware de ethische totaalconclusie van het afgelopen leven, en in die zin wellicht het belangrijkste moment in ons leven. Vandaar dat het aan te raden is om de stervende na de laatste hartenklop en de laatste ademtocht de nodige tijd met rust te laten, zodat dit proces zo ongestoord mogelijk kan verlopen.

Kāma-loka en de Tweede Dood

Deel 11 eindigt met het volgende belangrijke haltepunt in het stervensproces: Kāma-loka en de zogenaamde 'Tweede Dood'.

De mens is een samengesteld wezen. We hebben niet alleen een fysiek lichaam, maar ook een astraal voertuig, een begeertelichaam, een intellectueel deel, een geestelijke of spirituele natuur en een goddelijke kern. Bij het sterven trekt de stroom van bewustzijn of de levensstraal, die alle delen bijeenhoudt, zich terug. Alle samengestelde delen keren terug naar hun eigen gebied, inclusief de eerdergenoemde levensatomen van verschillende kwaliteit waaruit ze samengesteld zijn.

Anders gesteld: bij het sterven valt de samengesteldheid van de mens uiteen in drie delen:

1. een lager deel, bestaande uit het fysieke lichaam, het astrale voertuig en de lagere prāna of vitaliteitsstromen;
2. een tussendeel, bestaande uit het begeertelichaam en het psychisch-mentale denken;
3. een hoger deel, bestaande uit een geestelijke of spirituele natuur en onze goddelijke kern.

Na de fysieke dood gaat het lagere deel vrij snel tot ontbinding over. De andere twee delen blijven nog enige tijd verbonden en intact, totdat ook het hogere deel zich heeft losgemaakt van het tussendeel. Of anders gezegd: totdat het meest spirituele deel van het tussendeel, het 'spirituele aroma' van het denken is opgenomen in het hogere deel.

Dit proces is in feite een kopie van het stervensproces, en daarom wordt ook wel gesproken van de 'Tweede Dood'.

Echter, hierbij laten wij als reïncarnerende ego niet het fysieke lichaam achter, maar ontdoen we ons van ons 'begeertelichaam', ook wel Kāma-rūpa genoemd. En ook hier gaat dit gepaard met een panoramisch visioen.

Dit alles vindt plaats in Kāma-loka, dat letterlijk 'begeertegebied' betekent. Als de mens na de dood door dit gebied trekt, worden daar alle begeerten, attracties en aardse neigingen van het afgelopen leven uitgewerkt, tot hun energie is uitgeput.

Kāma-loka is meer een toestand van bewustzijn dan een specifieke plaats, een toestand die zich kenmerkt door begeerte. Maar doorgaans ervaart de gemiddelde mens dit vrij onbewust, of als een soort onrustige droom, maar dit is afhankelijk van de mate waarin het menselijk bewustzijn tot dat gebied wordt aangetrokken. Is de aantrekking krachtiger, dan kan er ook zelfs enige mate van zelfbewustzijn bestaan, beschrijft GdeP. De duur van dit proces verschilt evengoed per individu en is tevens afhankelijk van de mate van materiële gerichtheid. Spiritueel gerichte mensen gaan er in een flits doorheen en de Tweede Dood zal snel volgen. Voor sterk materieel gerichte mensen kan het proces tientallen of zelfs honderden jaren duren (hoewel er een totaal andere ervaring is van tijd in deze gebieden).

GdeP beschrijft veel gedetailleerder hoe dit proces eruitziet en ook hoe dit in andere tradities, zoals die van het oude Tibet, wordt beschreven. Als alle begeerten in deze toestand zijn uitgewerkt en de Tweede Dood heeft plaatsgevonden, dan wordt de reïncarnerende ego opgenomen in de boezem van de monade en gaat Devachan in.

Devachan

Deel 12 begint met een uitgebreide beschrijving van Devachan. Devachan betekent letterlijk 'gebied of land van de goden of spirituele wezens'. Waar Kāma-loka meer een toestand is dan een plaats, geldt dit nog meer voor Devachan. Het is een toestand waarin de reïncarnerende ego, ontdaan van alle materiële en aardse attracties, de meer geestelijke, spirituele ervaringen en lessen uit het afgelopen leven verwerkt en inweeft in het karakter.

Het dagelijks menselijke bestaan laat in al zijn dynamiek maar weinig ruimte om onze spirituele idealen, onze ethische inzichten, onze ideaalbeelden van schoonheid, vrede en gelukzaligheid te verwezenlijken. Onze spirituele energie wordt door de dagelijkse praktijk continu beperkt in haar uitdrukking. Het lukt ons vaak niet om onze ideaalbeelden zo te verwezenlijken zoals we deze innerlijk met onze spirituele verbeeldingskracht voorstellen.

Eenmaal losgemaakt van het uiterlijke bestaan, en los van alle persoonlijke begeerten die we reeds in Kāma-loka uitgewerkt hebben, heeft deze energie in Devachan nu ruim baan om zich te manifesteren. Ons bewustzijn laat alle onvervulde spirituele aspiraties tot vervulling komen. Hoewel het onze eigen voorstellingen zijn, waarmee we ons omringen, zouden we de ervaring tekortdoen als we het zouden vergelijken met slechts een mooie droom, schrijft GdeP. Het is een ervaring die we als veel werkelijker zouden kwalificeren dan welke ervaring ook tijdens het geïncarneerde leven. Bovendien zijn de ervaringen in Devachan van geestelijke kwaliteit. GdeP schrijft: “De mens die zijn hele leven besteed heeft aan onvervulde aspiraties van filosofische aard, of van een wetenschappelijk karakter, of van een religieuze natuur, of van een muzikaal slag, zal devachanische toestanden ervaren waarin hij zichzelf bezig ziet om de meest complexe filosofische problemen met bijzonder veel succes op te lossen, of zal in zijn verbeelding verbluffend wetenschappelijk succes bereiken, of zal dromen dat hij de meest moeilijke religieuze gedachten volledig begrijpt, of zal omhuld worden door de meest verfijnde muzikale harmonieën — altijd overeenkomstig de belangrijkste grondtoon of grondtonen van zijn bewustzijn.” Een toestand die we eerder als ‘hemels’ zouden ervaren, een toestand van volledige gelukzaligheid.

Wat hieruit direct duidelijk wordt is dat elk Devachan een individuele toestand is, gebaseerd op de spirituele aspiraties die de mens het afgelopen leven heeft gehad. Ook de duur hangt samen met de hoeveelheid spirituele energie, maar GdeP schrijft wel over een occulte wet die zegt dat de mens normaliter niet op aarde reïncarneert voordat honderdmaal het aantal jaren dat zijn leven op aarde duurde, zijn verstreken. Blavatsky gaf eerder een gemiddelde duur van 1500 jaar tussen twee incarnaties, wat volledig klopt met deze regel in een tijd waarin de mensen gemiddeld, inclusief alle kindersterfte en vroegtijdig sterven door allerlei doodsoorzaken, slechts vijftien jaar leefden.

Er zijn op individueel niveau echter een hoop uitzonderingen op deze regel, waardoor mensen eerder reïncarneren dan deze duur. Naast de bereikte leeftijd gaat het onder andere om de mate van aardse gerichtheid of juist om mededogende motieven die de mens eerder weer tot incarnatie op aarde kunnen brengen. Bij dit laatste gaat het om onvervulde spirituele aspiraties voor anderen en niet zozeer voor zichzelf en dit zorgt voor een verkorting van Devachan.

De analogie met de slaap

In deel 12 is ook een hoofdstuk gewijd aan de slaap, aan dromen en hoe dit proces zich verhoudt tot de dood. Daar licht GdeP in detail een belangrijke theosofische lering toe, namelijk dat de dood en de slaap analoge processen zijn. Ze zijn zelfs identiek te noemen, waarbij de slaap te zien is als een onvolledige dood en de dood als een volledige slaap. Het is zoals in de mythe van de oude Grieken: *Hypnos* (de slaap) en *Thanatos* (de dood) zijn tweelingbroeders.

Uit de analogie van slaap en dood zijn belangrijke ethische conclusies te trekken. Bijvoorbeeld dat de dood in feite geen onbekend terrein voor ons is. Na de dood komen we onszelf tegen, net zoals onze slaap mede een weerspiegeling is van onze gedachtewereld overdag. Dit neemt dus direct de angst voor de dood als iets onbekends weg. Een andere conclusie is dat de mens bij het sterven niet voorgoed verdwijnt, maar slechts een grote slaap ingaat. Bovendien zal hij in een volgend leven terugkeren en zijn banden met zijn naasten opnieuw aantrekken, zij het wellicht in een andere verhouding. Deze wetenschap kan nabestaanden helpen bij het afscheid en veel troost bieden.

Schets van de waarde

Het bovenstaande vormt slechts een schets van de inhoud van deze twee delen, waarbij veel details zijn weggelaten. Verder vind je in deze delen kennis over onderwerpen die we in deze korte schets nog niet benoemd hebben, zoals de Circulaties van de Cosmos, de reis van de monade na de dood door het Zonnestelsel – de zogenaamde Buiten-Ronden – en de toestanden na het sterven voor dieren. De bovenstaande schets van enkele details die in beide delen te lezen zijn over de processen van het sterven, de slaap en de toestanden na de dood, laten echter al zien waarom deze *Esoteric Teachings* zo van waarde zijn. Het kan bij de lezer ook de vragen oproepen waar deze kennis vandaan komt en hoe wij zelfstandig in staat zijn deze kennis te bewijzen. Terechte vragen, want elke verspreider van de Theosofie zal benadrukken dat het niet gaat om een geloof, maar om kennis die in de praktijk van het leven getoetst dient te worden, zowel op wetenschappelijke, filosofische en religieuze grond.

Bewustzijnstoestanden en het ervaren van het stervensproces

Laten we beginnen met de laatste vraag over hoe dit voor onszelf te bewijzen is, waarna we antwoord kunnen geven

op de eerste vraag over de herkomst van deze kennis. Als het gaat over de mogelijkheid om deze leringen te bewijzen of zelfstandig te ervaren, wordt in deze twee delen gesproken over vier bewustzijnstoestanden. Deze bewustzijnstoestanden worden onder andere beschreven in de *Mandukya Upanishad*, een heilig boek uit het Hinduïsme, waar H.P. Blavatsky in de beschrijving van de eerste grondstelling in de Proloog van *De Geheime Leer* ook al naar verwijst. Kortweg gaat het om de waaktoestand of *Jāgrat*, de droomtoestand of *Swapna*, de toestand van droomloze slaap of *Sushupti* en tot slot *Turiya*, de hoogste bewustzijnstoestand die je volledig verlicht zou kunnen noemen. Deze laatste toestand komt zeer zeldzaam voor bij ons menselijke bewustzijn en is eerder een toestand die aan Buddha's toegeschreven wordt. De eerste drie toestanden ervaren we min of meer tijdens de slaap. Als gemiddelde mens zijn we ons alleen van de eerste twee toestanden bewust. Sushupti noemen we echter droomloos, omdat de ervaringen zo helder zijn, dat ze zelfs te helder zijn voor ons om vast te houden en een indruk achter te laten op ons brein.

Daarom noemen we het droomloos en ervaren we het als onbewustheid. Toch kunnen we af en toe iets van deze toestand meekrijgen in momenten van inzicht, flitsen van intuïtief begrip of samenhang. Door ons dagelijkse denken zo te beheersen en te lokaliseren in deze hogere bewustzijnstoestand, of anders gezegd: door ons te vereenzelvigen met de denkaspecten die corresponderen met de hogere drie van de zeven beginselen – het intellectuele aspect, het inzichtelijke aspect en het eenheidsbesef – kunnen we leren bewust te zijn in deze toestand. Daarmee zijn we ook in staat om deze hogere toestanden zowel tijdens de slaap als tijdens de dood bewust te ervaren. Deze mogelijkheden staan nog veraf voor de gemiddelde mens. Maar dit vermogen is onder begeleiding van een Meester, iemand die dit reeds beheerst, wel te trainen en via inwijding tot beheersing te brengen. Dit is echter alleen voorbehouden aan diegenen die bereid zijn de wijsheid die zij daarmee verkrijgen, in te zetten voor het algemeen belang. En daarmee komen we weer terug bij de levenshouding van de leerling, die in de eerste twee deeltjes van de *Esoteric Teachings* beschreven is. De cyclus sluit zich.

Wie is het Zelf?

Een poging tot antwoord op de meest essentiële vraag: wie ben ik?

Wie ben ik?

Is dat niet de meest essentiële vraag die wij ons kunnen stellen, maar misschien ook wel de moeilijkste om te beantwoorden?

Dit artikel probeert enkele aanwijzingen te geven die kunnen leiden naar een antwoord.

Kerngedachten

- » De mens is een stroom van bewustzijn met talloze aspecten waarmee we ons al dan niet vereenzelvigen.
- » Bovenpersoonlijke aspecten doen ons leven in het besef van verbondenheid, persoonlijke aspecten doen ons leven in het idee dat we losstaan van anderen.
- » Het zelf is geen constante; het verandert steeds. Toch worden we altijd ons zelf.
- » We zijn relatief onsterfelijk: we verkeren in een proces van voortdurende groei.
- » Het lager zelf is een weerkaatsing van een weerkaatsing van een weerkaatsing van het Hoger Zelf.
- » We kunnen kiezen welk zelf we willen zijn.

Studenten in de Theosofie worstelen vaak met de begrippen lager zelf en Hoger Zelf. Opgegroeid met het idee dat we één karakter, één mens en dus één zelf zijn, verbazen mensen zich als ze vernemen dat er twee zelden zijn. Zijn we dan tegelijk het lager zelf en Hoger Zelf?

Deze vraag ligt voor de hand. Immers, als de mens samengesteld bewustzijn is, als de mens een Hoger Zelf en een lager zelf is, dan rijst onmiddellijk de vraag: 'wie ben ik dan?' Ben ik mijn Hoger Zelf of mijn lager zelf? Hoe verhouden die twee zich tot elkaar?

De leringen van de samengesteldheid van de mens brengen ons soms in verwarring, soms in verwondering. Ook voor degenen die zich al jaren in dit vraagstuk verdiepen, blijft het een mysterie.

Een mysterie is een onoplosbaar raadsel voor degene die niet verder nadenkt. Als je echter jezelf deze vragen blijft stellen, gaat het innerlijke licht steeds meer in je schijnen. Verwarring maakt plaats

voor verwondering. Je voelt of weet dat er veel meer is waarvan je thans niets weet. Maar je bent er tevens van overtuigd dat er antwoorden zijn, ook al ken je die nu nog niet. Als je onbevooroordeeld en rustig blijft nadenken, persoonlijke opinies terzijde schuift en intuïtief probeert te zijn, dan komt er zeker meer licht.

Vele aspecten in ons

Wat iedereen gemakkelijk in zichzelf en anderen kan constateren, is dat er vele aspecten in ons zitten. Vrijwel niemand is altijd dezelfde. We kunnen een emotionele bui hebben. Soms verlangen we heel sterk naar iets. Op een ander moment van de dag zijn we verdiept in een intellectueel vraagstuk. En misschien als we 's avonds de krant lezen en geconfronteerd worden met het leed in de wereld, ontstaat in ons een drang om te helpen en nemen we ons voor aan meer liefde en mededogen in ons leven gestalte te geven.

We realiseren het ons wellicht niet, maar we zijn dus steeds een andere

‘ik’. Ofwel, we vereenzelvigen ons steeds met iets anders in ons.

Nu beschikken de westerse filosofie en psychologie over een armetierig begrippenapparaat. Er zijn vaak geen termen om die verschillende aspecten in ons te benoemen. We spreken wel over het ‘hart’ en ‘hoofd’, waarbij we met ‘hoofd’ onze rede of het intellect bedoelen. Soms ook bedoelen we er simpelweg ‘piekeren’ mee. Je moet niet zo in je hoofd zitten, zeggen we tegen iemand die zich zorgen maakt. Alles wat niet tot het domein van het ‘hoofd’ behoort, rangschikken we gemakshalve maar onder het ‘hart’. Maar wat in het dagelijks taalgebruik onder ‘hart’ verstaan wordt, is een verzamelnaam voor vele sterk uiteenlopende aspecten.

Als we voor de verschillende krachten en vermogens in het menselijk bewustzijn namen zouden hebben, dan begrepen we wellicht eerder dat ‘zelf’ een uiterst vage term is. Om een voorbeeld te geven: is iemand zichzelf als hij een laffe zelfzuchtige daad pleegt? Of is diezelfde mens zichzelf als hij een altruïstische daad verricht? En dat sommige zelfzuchtige mensen soms een daad van mededogen kunnen plegen, of omgekeerd, dat iemand die meestal onzelfzuchtig is ineens een laffe zelfzuchtige daad verricht, is algemeen bekend.

Stroom van bewustzijn

Naar onze overtuiging kun je al die verschillende aspecten in een mens met behulp van de Theosofia heel goed verklaren. De Theosofia gaat uit van bewustzijn – leven – dat achter of in het uiterlijke voertuig – het lichaam – werkzaam is. Als je deze idee als hypothese aanvaardt, ontstaat het volgende beeld van een mens.

Een mens is een stroom van bewustzijn, waarin talloze vermogens en aspecten zitten, waarmee we ons al dan niet vereenzelvigen. Al die aspecten zijn de afschaduwingen of reflecties van de bron waaruit die gehele bundel van bewustzijn voortkomt. Dus zelfzuchtige, onzelfzuchtige of neutrale karakteristieken die we in onszelf en anderen kunnen herkennen, zijn facetten van het bewustzijn dat we zijn, maar die we alleen werkelijk zijn, als we ons ermee identificeren, ofwel er ‘ik’ tegen zeggen. Iemand kan muzikaal zijn, maar als hij niets met dat vermogen doet, nooit luistert naar muziek, zijn eigen muzikaliteit überhaupt nooit in zichzelf heeft opgemerkt, dan blijft zijn muzikaal talent latent en in de praktijk van leven is hij niet muzikaal.

Die bron waaruit die stroom met al die aspecten voortkomt, noemen we het Hoger Zelf. (We zullen daar straks wat

langer bij stilstaan.) Enig wezen vereenzelvigt zich met een bundel van die karakteristieken in de stroom van bewustzijn. Als een mens zich met zo’n bundel verbindt – er ‘ik’ tegen zegt – dan spreekt hij over die bundel karakteristieken als over zichzelf.

Laten we proberen deze idee met het voorbeeld van muzikaliteit uit te leggen.

Zodra iemand zijn innerlijk muzikaal vermogen heeft opgemerkt, het ontwikkelt en erin gaat leven, dan zegt hij van zichzelf: “ik ben muzikaal”. Hij heeft zich dusdanig met het vermogen vereenzelvigt, dat hij ervan uitgaat dat hij het is. Natuurlijk vereenzelvigt niemand zich met slechts één karakteristiek. Behalve muzikaal is iemand wellicht ook goed in talen, is hij vriendelijk maar wat naïef, enzovoort. Over dat gehele pakket aan eigenschappen en vaardigheden uit de in essentie grenzenloze stroom van bewustzijn spreekt hij als over zichzelf. En omdat veel mensen gedurende slechts één dag zich vaak met in karakteristiek verschillende aspecten verbinden, zijn mensen vaak vaten vol tegenstrijdigheden; het ene moment vrolijk en vol goede moed, het andere moment agressief en humeurig.

Hiërarchie van bewustzijn

Nu liggen die verschillende vermogens niet willekeurig in de stroom van bewustzijn die we zijn. Integendeel. Er is sprake van een hiërarchie van bewustzijn.

De plaats in de hiërarchie die enig wezen inneemt, wordt bepaald door de reikwijdte van bewustzijn. Ofwel, naarmate een bewustzijnsaspect ons een ruimer inzicht geeft, ligt het hoger in de hiërarchie. Dus een aspect dat ons doet beseffen dat ons leven verbonden is met andere wezens en ons bovendien doet inzien dat ons huidige leven een vervolg en gevolg is van het vorige en een opmaat naar een volgend, staat boven een aspect dat ons doet leven in een gevoel dat we niets met anderen te maken hebben en dat ons huidige leven op zichzelf staat. Het spreekt voor zich dat als we dat eerste aspect in ons activeren, we een universele visie op ons zelf en de wereld hebben en niet wanneer we in dat tweede leven.

Welnu, zonder in details te treden, kunnen we de meer universele aspecten bovenpersoonlijk noemen. Dat wil zeggen dat ze ons doen uitstijgen boven het gevoel een persoonlijkheid te zijn. Bovenpersoonlijke aspecten doen in ons het besef ontstaan, dat we verbonden zijn, of zelfs één zijn, met andere mensen en andere wezens.

De aspecten die ons doen geloven dat we een op zichzelf staand wezen zijn, los van anderen, noemen we persoon-

lijke aspecten. Het zijn de persoonlijke aspecten die ons belemmeren te achterhalen wie we werkelijk zijn.

Geen blijvend zelf

De mens die zich vereenzelvigd met zijn persoonlijkheid stelt zich meestal niet de vraag wie hij is. Hij denkt dat hij is zoals hij is en dat hij altijd zo zal blijven. Als hij echter zichzelf meer dan oppervlakkig zou gadeslaan, wist hij dat het zelf altijd beweegt, altijd verandert. Het is vanwege een mentale blindheid dat we deze op zich simpele waarheid niet waarnemen.

Als we een foto van onze eerste schoolklas aan een ander tonen, dan wijzen we vaak naar een van de kindertjes op het plaatje en zeggen: “Kijk, dat ben ik.” Maar als je ietsje dieper nadenkt, dan weet je dat dit niet waar is. Je had eigenlijk moeten zeggen: “Kijk, dat was ik.” En zelfs dat is nog een relatieve waarheid, want op de foto zie je alleen de buitenkant, het lichaam, en ook als kind identificeer je je daar niet voortdurend mee.

Hoe jong iemand ook is, als hij terugkijkt op zijn leven, weet hij dat elke nieuwe ervaring, elk nieuw inzicht, ook al is het nog zo klein, ons doet veranderen. Er ‘sterft’ voortdurend iets in ons, terwijl iets anders ‘geboren wordt’. Ervaringen kunnen daarom nooit herhaald worden. Je kunt geen twee keer in dezelfde rivier stappen, heeft Heraclitus ooit gezegd.⁽¹⁾ Elke volgende keer dat je in de rivier stapt, is die rivier anders en ben jezelf veranderd. En dat geldt voor alle ervaringen. Elke ervaring doet ons veranderen.

Het zelf is dus geen constante. Het is in beweging. Het acteert, reageert op andere zelden. Feitelijk bestaat het alleen maar door die andere zelden, waarin het in een onophoudelijk dynamisch proces is verwickeld.

Swabhāva

Paradoxaal genoeg worden we in dat onophoudelijke proces van verandering steeds weer ons zelf. Maar we worden steeds een ander zelf. Dat nieuwe zelf komt weliswaar voort uit het oude zelf – het is er het kind van – maar het is toch anders, ook al is het maar een heel klein beetje veranderd.

Dit voortdurende proces van zichzelf worden wordt swabhāva genoemd. Swabhāva betekent zelfwording. Het houdt in dat elk wezen nooit iets anders kan worden dan wat het zelf aan vermogens heeft ontwikkeld. Het kan echter ook nooit minder worden. Dus alle vermogens en kwaliteiten die we ontwikkeld hebben, zullen we in elke volgende manifestatie weer tot onze beschikking hebben.

We worden altijd ons zelf.

Maar het betekent ook dat alle vermogens en kwaliteiten die evenzeer in ons zitten, maar die we nog niet ontwikkeld hebben, we te zijner tijd eveneens worden. De diepste essentie die we zijn, zullen we in een immer doorgaand proces steeds meer gestalte geven.

Relatieve onsterfelijkheid

Als we steeds worden wat we innerlijk zijn, dan is het zelf niets anders dan beweging en verandering. Het is dan ook een illusie. En met het woord ‘illusie’ bedoelen we dan niet dat het niet bestaat, maar dat het bestaat als gevolg van wat anders, en daarom niet duurzaam is. Het is als een schaduw op de muur. Of om het in de woorden van een van de Meesters van Wijsheid en Mededogen te zeggen:

... Maar wat is het Zelf? Niets dan een tijdelijke gast, wiens zorgen alle veel weg hebben van een luchtspiegeling in de grote woestijn.⁽²⁾

Het is dit beeld van een steeds veranderend, groeiend zelf dat voor mensen die niet geschoold zijn in deze metafysische zaken moeilijk te begrijpen is. Gautama de Buddha had hier begrip voor. Toen hem gevraagd werd of er een onveranderlijk zelf in de mens is, zweeg hij. Ook toen hem gevraagd werd of er dan geen onveranderlijk zelf in de mens is, zweeg hij. Later legde hij zijn ingewijde leerling uit dat elk antwoord dat hij gegeven zou hebben, aanleiding was geweest voor misverstand. Als je zegt dat er een onveranderlijk zelf in de mens is, dan zou je kunnen denken dat er iets in ons is wat eeuwig hetzelfde blijft, hetgeen niet waar is. Als je zou zeggen dat er geen onveranderlijk zelf in ons is, kun je denken dat met de dood van het lichaam ons zelfbewustzijn ophoudt te bestaan, wat evenmin waar is.⁽³⁾

De werkelijkheid is dat er IETS is, dat de bron is van al onze ‘ikken’, al onze vermogens, al onze eigenschappen. Uit die bron putten we bij voortduring, zodat we, zonder ooit een moment van onbeweeglijkheid, van de ene fase naar de andere gaan. We zijn in die veranderlijkheid onsterfelijk. Absolute onsterfelijkheid betekent dat ons zelf nooit meer verandert. Dan hadden we een eindpunt bereikt. Er zijn echter geen eindpunten. Er is grenzenloosheid. We zijn relatief onsterfelijk. Dat houdt in dat we, zonder dat er sprake is van een absoluut begin- of eindpunt, in een proces van voortdurende groei, beweging en verandering zitten. Als er niets is, kan er ook

niets veranderen. We zijn in het hart van ons hart dat IETS. Dat IETS is het diepste in ons. Het is een vonk van de grenzenloze eeuwigheid.

Het Hoger Zelf

Generaties mystici hebben geprobeerd dat IETS te begrijpen. Zij wisten dat daarin de sleutel te vinden was die de poort van alle mysteriën van het leven opent. In dat IETS is het antwoord te vinden op de vraag naar de oorsprong der dingen, de zin van het leven en waarheen alles uiteindelijk gaat. Er is gepoogd een naam aan dat IETS te geven. Men spreekt van Ātman, Paramātman, de Monade, de innerlijke god, het Hoger Zelf. De naam is echter onbelangrijk. Het gaat erom dat je beseft dat we te maken hebben met een goddelijke Essentie, zuiver bewustzijn. Het Hoger Zelf is er altijd geweest, zal er altijd zijn, en is in essentie de grenzenloosheid zelf.

Dit zuivere bewustzijn is hetzelfde in ieder wezen. In tegenstelling tot de ego drukt het zichzelf niet uit als 'ik-ben-ik', maar als 'Ik-ben'. Dit is een toestand die voor ons, gewend als we zijn ons met ons illusoire zelf te vereenzelvigen, haast niet voor te stellen is. Aangezien het Hoger Zelf geen egoïsch bewustzijn heeft, lijkt het voor ons beperkt verstand dat het onbewustheid is. Dat kun je vergelijken met het kind dat naar zijn lezende ouder kijkt en denkt dat die niets aan het doen is, terwijl die ouder in zijn gedachten meereist met de avonturen van de held van het boek dat hij leest.

Hoewel we er niet of nauwelijks iets van kunnen voorstellen, zijn we toch dat Hoger Zelf. We zijn de grenzenloosheid. *Tat twam asi*, zegt de wijsheid van de Upanishads, de heilige boeken uit India. Gij zijt Dat. Gij zijt het grenzenloze.

We zijn het Hoger Zelf, maar we geven vooral uitdrukking aan wat je de uitstraling of de emanatie ervan kunt noemen. Die emanaties zijn de ego's. Het is met zo'n emanatie, die een bepaalde karakteristieke kleuring heeft, waarmee iemand zich vereenzelvigd. Het is het ontwikkelde bewustzijn. Het is datgene uit het Hoger Zelf dat is 'uitgepakt', tot activiteit is gebracht.

Elke ego is gereflecteerd bewustzijn. Hij heeft zijn eigen geïndividualiseerde kenmerken. Ego's zien zichzelf als losstaand. Ze beseffen niet of slechts ten dele dat ze een uitvloeisel van, en daarom in essentie, het Hoger Zelf zijn, precies zoals een straal van de zon die zon zelf is.

Het lager zelf

Het gereflecteerde bewustzijn waar de meeste mensen zich

mee identificeren, is het lager zelf. Het lager zelf vloeit dus voort uit het Hoger Zelf. Het wordt ook wel de persoonlijkheid genoemd. Dat woord dat komt van het Latijnse 'persona' dat weer is afgeleid van 'personare', dat 'doorklinken' betekent. Achter de persoon zit dus iets, wat door die persoon klinkt. Vandaar dat het de betekenis van masker kreeg. Daarachter immers verbergt zich 'de ware stem'. Toneelspelers in de oudheid droegen een masker dat overeenkwam met de rol die ze in het drama speelden.

Het is precies deze status die het lager zelf heeft. Het is de rol op het uiterlijk gebied, de doorgever van de krachten die erachter spelen. Voortgekomen uit Ātman of het Hoger Zelf, schijnt de ātmische straal naar het lager zelf, zij het uiterst zwak. Dat komt, omdat hij versluiert wordt. Die sluiers worden gevormd door de gedachten en de gevoelens die gericht zijn op de uiterlijke wereld en die het lager zelf in de waan doen leven dat het afgescheiden is van anderen. Het denken dat de uiterlijke wereld als enige werkelijkheid neemt, is het grote obstakel dat verhindert te zien wie we werkelijk zijn.

Het lager zelf is een weerkaatsing van het ZELF. Of scherper geformuleerd: het is een weerkaatsing van een weerkaatsing van een weerkaatsing. In de hiërarchie van bewustzijn zijn er reflecties van het Hoger Zelf die veel zuiverder de stroom van goddelijk bewustzijn weerkaatsen, en zodoende naar minder verheven gebieden doorsluizen.

Vergelijkenderwijs kunnen we het Hoger Zelf een gouden zon noemen, waarvan een straal op aarde door een gouden voorwerp wordt weerkaatst naar een zilveren voorwerp. Dat zilveren voorwerp weerkaatst dezelfde zonnestraal naar een koperen instrument. Het is dezelfde zonnestraal, maar de luister ervan wordt steeds minder.

Hoe dan ook, het lager zelf is gereflecteerd bewustzijn. Het is de 'tijdelijke gast', zoals de Meester van Wijsheid en Mededogen het noemt, wiens zorgen als een fata morgana in de woestijn zijn.

Alle persoonlijke karakteristieken, waarvan we menen dat we ze zijn, zijn als de 'zorgen' van het lager zelf. Ze zijn niets anders dan mentale beelden die we vormen en waarmee we ons identificeren. We kennen er een bovenmatige belangrijkheid aan toe, terwijl het afschaduwingen zijn, een fata morgana.

Om een voorbeeld te geven, als we zeggen: "ik ben blij", dan houden we een mentaal beeld voor werkelijkheid. We menen die blijheid te zijn. Feitelijk zouden we moeten

zeggen: “ik ervaar blijheid”. Evenzo kunnen we wel zeggen: “ik ben een ingenieur”, of “schoonmaker”, “ik ben Nederlander”, maar feitelijk zouden we moeten zeggen: “ik speel de rol van ingenieur, schoonmaker of Nederlander”.

Kwaliteit van het lager zelf

Is het lager zelf slecht? Is het van nature geneigd tot het kwaad?

Nee, dat is het zeker niet. Voortgevloeid uit het Hoger Zelf heeft het alles in zich wat ook het Hoger Zelf heeft. Alleen als het zich afwendt van de bron waaruit het voortkomt, en zich daardoor losweekt van het overige leven, ontstaat zelfzucht: een focus op, een volledig identificeren met het eigen kleine bewustzijn.

We zouden het lager zelf moeten gebruiken zoals zijn functie in de hiërarchie van bewustzijn is: een voertuig dat ons ten dienste staat het universele bewustzijn te worden. We moeten het daarom leren opvatten als instrument. Het is de tijdelijke gast, voorbijgaand, maar wel iets wat ons kan doen beseffen wie we werkelijk zijn. De vraag is hoeveel tijdelijke gasten we nog moeten ontvangen, ofwel hoeveel ‘rollen’ we nog moeten spelen, voordat we beseffen dat we meer zijn dan wat we nu manifesteren. Ofwel, hoeveel levens hebben we nodig om de illusie van het uiterlijke leven te doorzien? Naarmate we de wezenlijke aard van deze illusoire zelve begrijpen, naderen we steeds meer het Hoger Zelf. Dan bevrijden we ons van het gevoel van afgescheidenheid en leren we ontdekken dat het ZELF in ons hetzelfde is als dat in welk ander wezen dan ook.

Voor welk zelf kiezen we?

Misschien dat de lezer na deze overwegingen nog steeds meent geen antwoord te hebben gekregen op de vraag of hij nu zijn lager zelf of Hoger Zelf is, en of het Hoger Zelf iets anders is dan wat je nu bent.

Een absoluut antwoord op die vraag is evenwel niet te geven. Dat hangt immers ervan af in welke mate een individueel mens uitdrukking geeft aan de innerlijke aspecten in de stroom van bewustzijn die hij is.

Niet voor niets is de boodschap van alle Leraren der Mensheid terug te brengen tot het zo eenvoudig klinkende maar in de praktijk zo moeilijk te realiseren advies: mens ken u zelf.

Laten we daarom zo concreet mogelijk en samenvattend deze vragen proberen te beantwoorden.

Als er sprake is van een essentiële eenheid die ten grondslag

ligt aan alles wat bestaat, dan zijn alle zelve in beginsel gelijk. Dus dan zijn we ook ons Hoger Zelf. Of we er uitdrukking aan geven, is een andere vraag. Maar zelfs als we dat niet doen, zijn we het toch, precies op dezelfde wijze als de eikel de reusachtige eikenboom is.

Maar als we ons zelf beschouwen als niets meer dan wat we nu zijn, dan is ons Hoger Zelf iets anders. Dan beperken we ons tot een afgescheiden wezen, dat zich los waant van anderen en wiens zorgen als een fata morgana in de woestijn van het uiterlijk leven zijn.

We maken niet alleen ons eigen zelf, we maken ook onze eigen waarheid. Dus als we onze persoonlijkheid als enige waarheid erkennen, dan zijn we ons Hoger Zelf niet.

Maar we kunnen ook een andere keuze maken. Denk daarom na over het universele karakter van het Hoger Zelf. Richt je gedachten daarop en je zult het worden. We hebben die keuze.

De mens is een mysterie. Hij heeft alles in zich. Hij kan, naar het woord van Giovanni Pico della Mirandola, (...) ontaarden in de lagere vormen, de dierlijke, maar je kunt ook door eigen wilsbesluit herboren worden in de hogere vormen, die goddelijk zijn.⁽⁴⁾

Als we willen, zijn we ons Hoger Zelf.

Referenties

1. Aangehaald in de *Cratylus* van Plato (402a).
 2. A.T. Barker (red.) *De Mahatma brieven aan A.P. Sinnett*, brief 45. Theosophical University Press, Pasadena, 1979, brief nr. 45, blz. 293.
 3. *Ananda sutra*, zie: <https://www.pillarsofinsight.com/sutra/ananda-sutta/>.
 4. Pico della Mirandola, *Oratie over de menselijke waardigheid*, zie <https://humanistischecanon.nl/venster/renaissance/pico-della-mirandola-oratie-over-de-menselijke-waardigheid/>.
-

Lichtbrengers in de samenleving

Merel Pontier

Lichtbrengers in de samenleving

Wij allen hebben edele, onbaatzuchtige vermogens in ons, of we die nu al tot activiteit hebben geprikkeld of niet. Er zijn mensen in onze samenleving, die dat in grotere mate hebben gedaan dan de meerderheid van de mensen. Die kunnen we daarom terecht *lichtbrengers* noemen. Ze verdienen onze aandacht, omdat ze ons kunnen inspireren ook iets van die achterliggende *Werkelijkheid* te aanschouwen. Daarom start de redactie van *Lucifer – de Lichtbrenger* deze rubriek, waarin we steeds een bekende of minder bekende lichtbrenger aan onze lezers voorstellen. We beginnen deze serie met Merel Pontier.

In onze veelal op negativiteit gerichte samenleving vallen lichtbrengers vaak niet op of ze krijgen niet de aandacht die voor ons allen goed zou zijn. In een cynische wereld wordt getwijfeld of werkelijk idealisme wel bestaat en mocht het bestaan, dan wordt het vaak opgevat als een onbelangrijk verschijnsel dat niet voldoende nieuwswaardig is. Volkomen ten onrechte!

Uiteraard pleiten wij er niet voor de kop in het zand te steken en voorbij te gaan aan de uit zelfzucht voortgekomen misstanden in de wereld, maar het zou een eenzijdig beeld geven als we geen aandacht geven aan hen die een andere mentaliteit hebben en feitelijk de aankondigers van een nieuwe tijd zijn.

Wie zijn die lichtbrengers?

Het algemene denkpatroon wordt gedomineerd door begeerte. Vaak

probeert men met het intellect die begeerte te bevredigen. Maar er zijn evenzeer mensen die vanuit een bovenpersoonlijk ideaal leven. De motivatie voor hun handelen ligt niet in eigenbelang; ze willen een groot geheel dienen en streven geen persoonlijke doelen na.

Je vindt deze mensen in alle culturen, onder alle maatschappelijke geledingen, in alle beroepen. Hoewel ze van elkaar verschillen, hebben ze hun bovenpersoonlijke idealisme gemeen: ze zetten zich, ieder op zijn eigen terrein, in voor een menswaardiger wereld.

Hoewel ze door anderen gerespecteerd en soms zelfs bewonderd worden, ziet men ze toch vaak als dagdromers, mensen zonder realiteitsbesef. Het tegendeel is echter het geval. Juist idealisten zijn realisten, in de zin dat zij veel beter de achterliggende werkelijkheid van het

leven begrijpen. Misschien beseffen ze dat niet bewust, maar intuïtief weten ze feilloos wat hun taak in het leven is.

De leringen van de Theosofia maken die achterliggende werkelijkheid plausibel. Ze tonen aan dat er een essentiële eenheid ten grondslag ligt aan de duizendvoudige levensuitingen. Of we het nu doorhebben of niet, we horen bij elkaar, zijn verbonden met elkaar en zouden derhalve moeten leven voor elkaar.

De werkelijke idealisten zien tenminste iets van die achterliggende eenheid en dat is de drijfveer van hun handelen. Ze hebben allen het onverwoestbare besef dat ze zich moeten inzetten voor een groter doel dan dat van hun eigen leven. Zij zijn de eerste zwaluwen die de lente aankondigen, de eerste druppels van de moesson. Het zijn namelijk de edele, onbaatzuchtige kwaliteiten die de gehele mensheid zal gaan ontwikkelen of al aan het ontwikkelen is. Wij allen hebben die edele vermogens in ons, zij het dat we ze niet, of nog maar zeer ten dele, tot activiteit hebben geprikkeld.

De lichtbrengers hebben dat in grotere mate gedaan dan de meerderheid der mensen. Ze verdienen onze aandacht, omdat ze ons kunnen inspireren ook iets van die achterliggende Werkelijkheid te aanschouwen.

Daarom start de redactie van *Lucifer – de Lichtbrenger*, deze rubriek, waarin we steeds weer een bekende of minder bekende lichtbrenger aan onze lezers voorstellen. We beginnen deze serie met Merel Pontier.

Merel Pontier is strafrechtjuriste. Aanvankelijk werkte ze voor een advocatenkantoor in New York, waar ze grote fraudezaken behandelde. Haar cliënten zaten nooit in voorarrest en hun straf viel vaak laag uit, omdat ze een groot geldbedrag konden betalen. Soms kwamen ze niet eens voor de rechter.

Deze klassenjustitie moet iets in Merel Pontier hebben gewekt. Haar interesse verlegde zich van deze witteboordencriminaliteit naar de arme sloebbers die niet of nauwelijks rechtsbijstand krijgen. Met name terdoodveroordeelden kregen haar aandacht.

Ze kwam te werken in Houston, Texas, waar ze gevangenen op *death row* bijstaat. Deze cliënten hebben geen geld voor een goede advocaat. Zouden ze daarom geen adequate rechtsbijstand verdienen, vroeg ze zich af. En dus werkt Merel gratis. Ze krijgt enige ondersteuning van de Clinton Young Foundation, een organisatie die opkomt voor gevangenen in Texas en met name zij die ter dood veroordeeld zijn.

Voor Merel Pontier dus geen goed verdienende baan op de Zuid-as in Amsterdam. Ze leende een halve ton om een advocatenopleiding in Texas te bekostigen, waarmee ze een slopende betrekking als strafrechtadvocaat in Texas kon bemachtigen, die vooral ook emotioneel uitputtend is.

Misschien moeten we de activiteiten van haar ook niet onder de noemer ‘baan’ kwalificeren; het is eerder een levensopdracht, waarvoor veel motivatie en doorzettingsvermogen vereist zijn.

Doodstraf

Het zijn vooral de slachtoffers van de wreedste, gruwelijkste en meest zinloze straf, de doodstraf, waar ze voor opkomt. Bijna alle straffen in de VS staan op geen enkele wijze in verhouding tot het begane misdrijf, maar door de onomkeerbaarheid van de doodstraf staat deze bovenaan in de rij onmenselijke straffen. “In Europa”, zegt Merel Pontier, “kennen we de doodstraf al meer dan een eeuw niet meer. In Amerika kan de staat je nog vermoorden, om te laten zien dat moorden niet goed is.”⁽¹⁾

Verder zegt ze: “Ik vind dat een straf nooit alleen gebaseerd mag zijn op vergelding. Straffen zoals de doodstraf en levenslang zijn dat wel. De doodstraf is een inhumane straf. Bovendien is de doodstraf onomkeerbaar; wat als later blijkt dat iemand toch onschuldig is? Ik vind de doodstraf daarnaast ook hypocriet; een veroordeelde moordenaar wordt gedood om daarmee te laten zien dat het doden van mensen niet goed is. Niemand zou mogen beslissen over het leven van een ander, dus ook de overheid niet.”⁽²⁾

Merel Pontier kreeg vooral bekendheid voor de hulp die ze bood aan Clinton Young, die ten onrechte veroordeeld was tot de doodstraf maar wiens proces na twintig jaar eenzame opsluiting in een cel van twee bij drie meter is heropend. De omstandigheden in een Amerikaanse gevangenis zijn al ver beneden peil, maar de omstandigheden op *death row* wedijveren in wreedheid en onmenselijkheid met Dante’s hel.

Voorloper

In een rechtvaardige wereld heeft ieder mens recht op bijstand in juridische zaken. Bovendien zal straf, laat staan vergelding, op geen enkele wijze bijdragen tot een harmonischer wereld.⁽³⁾ Vooral de doodstraf werkt averechts. In de eerste plaats gaat er een zeer negatieve invloed van uit als de staat zijn burgers oplegt niet te doden, maar het zelf wel doet. Maar vanuit theosofisch

perspectief kunnen we daar nog aan toevoegen, dat weliswaar het lichaam van een geëxecuteerde wordt vernietigd, maar zijn bewustzijn – zijn ‘ziel’ als je dat woord wilt gebruiken – is nog niet los van de aardse sfeer, waar het een negatieve invloed op probeert uit te oefenen. Je verandert mensen niet als je ze doodt. Dus als we zelfs de vreselijkste misdadiger zouden doden, zijn we niet van hem af. In een nieuw leven zal hij met dezelfde mentaliteit, ja, waarschijnlijk met nog meer wroeging en haat jegens de overheid en zijn medemensen in zijn nieuwe reïncarnatie terugkomen. Er is dus niets opgelost, integendeel, de problemen zijn slechts vergroot.

Heeft iemand er ooit wel bij stilgestaan welke invloed van de honderden gedode Irakezen uitging nadat het regime van Saddam Hussein door een internationale coalitie, geleid door de VS en het VK was verslagen? Zouden die executies iets te maken kunnen hebben met de opkomst van de terreur van Islamitische Staat?

We weten niet of deze overwegingen een rol spelen in het vaste besluit van Merel Pointier om op te komen voor terdoodveroordeelden. Maar het feit dat ze zich belangeloos, zeven dagen per week, met ziel en zaligheid inzet voor een rechtvaardiger rechtssysteem waarin geen plaats is voor de doodstraf, maakt haar tot een van de lichtbrengers, de voorlopers van een nieuwe mentaliteit.

Referenties

1. [https://www.advocatenblad.nl/2021/09/23/vechter-in-den-vreemde/SEPTEMBER 23, 2021](https://www.advocatenblad.nl/2021/09/23/vechter-in-den-vreemde/SEPTEMBER%2023,%202021).
2. <https://www.mr-online.nl/mr-week-merel-pontier/>.
3. In *Lucifer* hebben we vaak aandacht geschonken aan de theosofische visie op misdaad en straf.
4. Henk Bezemer, ‘Naar een mystieke rechtspraak. Een uniek proefschrift besproken’. In: *Lucifer*, jaargang 33, nummer 3 (juni 2011), blz. 48-53.
5. ‘Eigen dorp als gevangenis’. In: *Lucifer*, jaargang 38, nummer 1 (februari 2016), blz. 27-28.
6. Bianca Peeters en Henk Bezemer, ‘Jacques Claessen en de humanisering van het misdaadrecht’. In: *Lucifer*, jaargang 33, nummer 6 (december 2011), blz. 76-80.
7. Barend Voorham, ‘Misdadpreventie’. In: *Lucifer*, nummer 28 (september/oktober 1985), blz. 165-171.
8. Barend Voorham, ‘Voor wie is dat slot? Misdadpreventie II’. In: *Lucifer*, nummer 50 (mei/juni 1989), blz. 68-73. Zie ook op ons YouTube-kanaal: Een spirituele kijk op strafrecht; www.youtube.com/watch?v=WfjTAnmfMgk&ab_channel=TheosophicalSocietyPointLoma-NL.

De rechten van vluchtelingen

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens als gemeenschappelijk geweten

In de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens lezen we dat ‘erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap grondslag is voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld’. Daarom is het goed dat elk mens en elk volk zich bij tijd en wijle afvraagt of het de mensenrechten wel respecteert.

Kerngedachten

- » De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens functioneert als het geweten van de wereldgemeenschap.
- » Wanneer we ons inzake vluchtelingen niet houden aan internationale afspraken, is de kans reëel dat ons beschavingspeil steeds lager wordt.
- » Zoals een individueel mens zich op gezette tijden afvraagt of hij nog denkt en handelt conform zijn eigen innerlijke ethische wijsheid, zou elk land bij zichzelf te rade moeten gaan inzake het respecteren van mensenrechten.

Mensen hebben de neiging hun eigen tijd als bijzonder te beschouwen; als een tijd die veel beter of veel slechter is dan de beschavingen uit het verleden. Zo heerst er thans een moedeloze sfeer, alsof alles slechter is dan vroeger. De pandemie van Covid-19, de vernietiging van milieu en de klimaatveranderingen dragen ertoe bij dat vooral jongeren menen dat er geen toekomst voor hen is. In de VS bijvoorbeeld gaan veel meer jongeren weer roken. ‘Waarom zou je je zorgen maken om je gezondheid als er een grote ramp dreigt’, hoor je hen beweren.

Als we echter – figuurlijk gesproken – enkele stappen naar achteren doen en dan naar de beschaving van pakweg de laatste 150 jaar kijken, zien we dat er zeker ook vorderingen gemaakt zijn.

Gelijkwaardigheid mensen

Beschavingen zijn gekristalliseerde gedachten. Immers, aan alles wat een

land of cultuur heeft opgebouwd – bibliotheken, theaters, gevangenissen, scholen, wegen, huizen – liggen gedachten ten grondslag. Ideeën regeren de wereld.

In de laatste 150 jaar heeft met name de westerse wereld zich bevrijd van een groot aantal dogma’s. Aan de basis van die dogma’s lag de gedachte dat de westerse samenleving superieur was ten opzichte van andere; iets wat sterk gevoed werd door de toenmalige godsdienstige visie van het Christendom, dat als enige godsdienst de waarheid zou bevatten. Nieuwe ideeën echter hebben de oude doen afsterven.

We hebben gelukkig vele passen gezet naar een meer heldere en op waarheid berustende visie. De grootste omslag in het denken is waarschijnlijk het besef dat alle mensen gelijkwaardig zijn. Dit is iets wat velen die nu leven een open deur vinden, maar deze gedachte was enkele eeuwen terug zeker geen vanzelfsprekendheid.

Ongetwijfeld heeft de oprichting van The Theosophical Society een krachtige impuls aan de idee van gelijkwaardigheid gegeven. Toen deze organisatie in 1875 werd opgericht en de vorming van een kern van Universele Broederschap als haar kerndoel formuleerde, waren er nog landen waar slavernij bestond en waar het idee dat de eigen godsdienst beter was dan die van de andere, gemeengoed was.

Het idee van gelijkwaardigheid van mensen heeft geleid tot afschaffing van de slavernij, de emancipatie van de arbeider, de emancipatie van de vrouw; ze heeft bijgedragen tot meer waardering voor andere beschavingen en godsdiensten.

Het idee van Universele Broederschap, zoals dat uit de theosofische grondprincipes blijkt, betekent niet dat we moeten streven naar broederschap, want dat zou betekenen dat die er nu niet is. We moeten daarentegen erkennen dat broederschap een feit in de Natuur is. Dat wil zeggen dat mensen, ja, alle wezens, een gemeenschappelijke oorsprong hebben en dat we met talloze banden aan elkaar verbonden zijn. Wat de één doet, heeft invloed op de ander. We horen bij elkaar. We zijn feitelijk delen van elkaar.

Alle theosofische leringen zijn argumenten voor deze feitelijke broederschap. Het bestuderen van de Theosofia en het toepassen van de leringen zal daarom tot een mentaliteit leiden waarin de ene mens niet meer vijandig tegenover de andere staat.

Natuurlijk ontstaat niet van de ene op de andere dag een nieuwe mentaliteit. Wie iets begrijpt van de geboorte van een gedachte – een levend wezen – weet dat het vaak lange tijd duurt voordat ze in het bewustzijn van een mens de oude gedachte verdrongen heeft.

De 20^e eeuw was dan ook een zeer paradoxale eeuw, waarin enerzijds het idee van gelijkwaardigheid in kracht toenam, maar waarin ook twee verschrikkelijke wereldoorlogen zich hebben afgespeeld. Vooral in de Tweede Wereldoorlog werd het idee van ongelijkwaardigheid tot een waanzinnige hoogte opgevoerd.

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

Voorlopig hoogtepunt in de erkenning van de menselijke gelijkwaardigheid was de vaststelling van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) in 1948. Hoewel deze verklaring zeker niet de eerste poging was de mensenrechten te formuleren en ze volgens ons nog niet perfect is – er wordt bijvoorbeeld niet over de plichten

van een mens gesproken⁽¹⁾ – was het een reuzenstap in de moderne menselijke ontwikkeling.

Feitelijk is de UVRM een afgeleide of een weerspiegeling van de Natuur. Immers, deze Universele Verklaring probeert de structuur te geven voor een universele beschaving waar iedereen gerespecteerd wordt, waar iedereen zijn bijdrage levert en waar sprake is van een harmonieuze samenwerking. Dat is precies het beeld dat oprijst bij de bestudering van de Theosofia.

De essentiële grondgedachte van de UVRM is de inherente waardigheid van de mens, waarover zowel in de Preambule als in artikel 1 wordt gesproken. Daar voegt artikel 1 dan nog aan toe dat mensen zijn ‘begiftigd met verstand en geweten en dat ze zich jegens elkaar in de geest van broederschap behoren te gedragen’.

De UVRM is de grootste gemene deler van het ethische gehalte van de werldsamenleving, of zoals de Preambule stelt: ‘het gemeenschappelijk door alle volkeren en alle naties te bereiken ideaal’. Elk land immers, op enkele uitzonderingen na, heeft deze Universele Verklaring geratificeerd en stemt derhalve in met de daarin geformuleerde mensenrechten. Je zou de UVRM het geweten van de mensheid kunnen noemen.

Het geweten van een individueel mens laat van zich horen zodra een mens iets gaat doen – of al gedaan heeft – waarvan hij weet dat hij het niet zou moeten doen. Met behulp van de artikelen uit de UVRM zouden regeringen hun eigen beleid kunnen ijken en, mochten ze daarin in gebreke blijven, dan helpen mensenrechtenorganisaties zoals Amnesty International en Human Right Watch hen daar wel bij.

Niet luisteren naar het geweten

Nu weten we allen dat in veel landen de mensenrechten geschonden worden. Mensenrechtenorganisaties, soms ook sommige nationale regeringen, protesteren hiertegen, en hoewel er zeker ook successen geboekt worden, is er in veel gevallen toch geen respect voor mensen. Nog steeds wordt mensen belet het leven te leiden wat hun goeddunkt, worden ze gevangengezet, gemarteld of gedood. Een wereld die mensenschendingen toestaat, lijkt op een mens die zijn eigen geweten negeert. Hij heeft iets gedaan waarvan zijn geweten duidelijk laat weten dat hij dat niet had moeten doen. Hij kan er slecht van slapen, heeft nachtmerries. Niettemin verricht hij de volgende keer weer dezelfde daad.

Mensen hebben het twijfelachtige talent excuses te vinden om hun door henzelf erkende misstappen te vergoelijken.

‘Als ik het niet doe, dan doet een ander het wel’; ‘iedereen doet het, moet ik dan roomser zijn dan de paus?’ En naarmate je je geweten vaker negeert, ontstaat op een gegeven moment een gewenning en lijkt het alsof je geen geweten hebt. Dat is echter wel degelijk het geval, maar het is ondergesneeuwd doordat het herhaaldelijk genegeerd werd. De persoonlijke mens hoort het niet meer. Of hij het geweten blijvend kan uitschakelen is echter de vraag, want je *bent* het geweten, en wat je bent, kun je nooit verliezen of elimineren.

Zien we niet iets dergelijks bij groepen mensen die de mensenrechten niet meer serieus nemen? Putten zij zich ook niet uit in allerlei verklaringen, excuses, halve waarheden of flagrante leugens? Ze ontkennen simpelweg de feitelijke toestand van schending van mensenrechten, of ze beweren dat ze gedwongen zijn een bepaalde maatregel te nemen die weliswaar strijdig was met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, maar ze deden het omwille van de veiligheid van het land of om te voorkomen dat buitenlandse organisaties de regering omver zouden werpen. Het droevige gevolg is dat men op een gegeven moment niet meer in de gaten heeft dat de mensenrechten geschonden worden.

Het niet luisteren naar het geweten op wereldschaal heeft bovendien nog als belangrijk neveneffect, dat het anderen aanmoedigt de mensenrechten ook niet te respecteren. West-Europa bijvoorbeeld, heeft zich altijd opgesteld als een van de voortrekkers. Maar is onze geloofwaardigheid als ‘hoeder van de mensenrechten’ niet behoorlijk afgenomen door onze houding tegenover vluchtelingen uit Afrika en Azië? Hoe kunnen we met gezag Rusland en China op dit onderwerp aanspreken als we zelf de mensenrechten schenden?

Vluchtelingen

Feitelijk zijn de dertig artikels van de UVRM verbijzonderingen van het algemene principe van de waardigheid van de mens en dat we met elkaar in de geest van broederschap moeten omgaan. Artikel 13, 14 en 15, die over vluchtelingen gaan, zijn dan ook niet verrassend. Ze erkennen simpel dat het algemene principe van menselijke waardigheid ook op hen van toepassing is.

De artikels over vluchtelingen werden verder uitgewerkt in het Vluchtelingenverdrag van 1951, waarin we onder andere kunnen lezen:

Artikel 33. Verbod tot uitzetting of terugleiding ('refoulement')

1. **Geen der Verdragsluitende Staten zal, op welke wijze ook, een vluchteling uitzetten of terugleiden naar de grenzen van een grondgebied waar zijn leven of vrijheid bedreigd zou worden op grond van zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging.**

De Europese Gemeenschap nam het Vluchtelingenverdrag als uitgangspunt voor haar beleid. In de zogenaamde Dublinverordening van 1990 werd afgesproken welk land verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om asiel. Iedereen die op de poort van de EU klopt, heeft het recht op een asielerzoek.

Bij de enorme vluchtelingenstroom uit Oekraïne houden landen zich hieraan. Bovendien wordt dit beleid door zeer brede lagen van de Europese bevolking gedragen. Er zijn hartverwarmende hulpacties van organisaties en individuen om de oorlogsslachtoffers van dit geteisterde land op te vangen. Er waren mensen uit heel Europa die naar de grens van Polen reden om hun hulp aan te bieden. Zelfs landen die in het verleden categorisch hadden geweigerd vluchtelingen op te nemen, openden hun grenzen.

Niettemin lazen we ook dat de houding ten opzichte van Afrikaanse en Aziatische vluchtelingen uit Oekraïne – veelal studenten – niet zo gastvrij was, ja, als de verhalen waar zijn, dan werd hun zelfs bij sommige grensposten de toegang tot Polen geweigerd. Diezelfde halfslachtige houding jegens vluchtelingen was feitelijk het Europese beleid van de laatste jaren.

Universele mensenrechten

Waarom worden vluchtelingen uit Oekraïne wel en uit Afrika, het Midden-Oosten en Azië niet volgens de richtlijnen van de UVRM opgevangen? Zou dat komen omdat het begrip universeel niet wordt erkend? ‘Oekraïners lijken op ons, ze hebben dezelfde godsdienst’, wordt geopperd, waarmee impliciet beweerd wordt dat niet-Europeanen niet op ons lijken. Daarmee doen we onrecht aan de mensenrechten die immers bij iedereen moeten worden nageleefd. Immers, het in het vluchtelingenverdrag veroordeelde ‘refoulement’ – pushback – vindt bijna dagelijks plaats.

Politici, ministers en presidenten van de lidstaten van de EU, maar ook leidinggevenden van de EU zelf, stemden in met de pushbacks, het terugsturen van asielerzoekers. Vooral de gevallen op de grens van Polen en Wit-Rusland trokken de aandacht. Als argument voor dit beleid werd

gewezen op de chantagepolitiek van de president van Belarus, die met opzet vele mensen de Poolse grens opstuurde. Maar zou deze inderdaad verfoeilijke politiek ons het recht geven onze eigen wetten te overtreden, waartoe veel gezagdragers opriepen? Moet het kwaad met het kwaad bestreden worden? Bovendien, deze pushbacks vinden ook op de Middellandse Zee plaats, waar mensen in gammele rubberboten die aan land willen komen, weer de zee worden opgeduwd en in vele gevallen een wisse dood tegemoet gaan.

In de Preambule van de UVRM staat dat ‘terzijdestelling van en minachting voor de rechten van de mens geleid hebben tot barbaarse handelingen, die het geweten van de mensheid geweld hebben aangedaan’. Problemen moeten worden opgelost als ze zich nog niet aandienen of in ieder geval als ze nog klein en te beheersen zijn. Er is inzake de gehele vluchtelingenkwesitie en de immigratie van niet-Europeanen naar Europa een geheel ander beleid nodig en mogelijk. Daarvoor zijn heel wat voorstellen gedaan. Als we de fysieke en mentale muren die nu Europa afschermen van de wereld, en met name van de arme landen, zouden afbreken en een rechtvaardig immigratiebeleid zouden ontwikkelen, waren we veel beter in staat met de gehele vluchtelingenproblematiek om te gaan.

Concessies?

Het geweten van een individueel mens zal in rustige omstandigheden niets van zich laten horen. Daar is geen reden toe. De mens overtreedt zijn eigen innerlijke kennis niet. Pas als de gedachte in hem opkomt dit wel te doen, laat het zijn al dan niet sterke stem horen.

Is het geoorloofd in tijden van nood concessies te doen aan je geweten? Hoeven we dan niet te luisteren naar die innerlijke stem die ons iets van de door onszelf verzamelde ethische waarheid toefluistert?

Natuurlijk wel! Juist in tijden van gevaar of nood, juist als de omstandigheden moeilijker zijn, is het geweten onze enige richtlijn voor juist handelen. Wellicht dat in zo'n noodsituatie de persoonlijkheid zich ook sterk naar voren dringt: de persoonlijkheid versus het geweten. De mens staat op een tweesprong. Waarvoor kies je dan? 'Heb ik alleen oog voor het zekerstellen van mijn eigen leven, al gaat dat ten koste van anderen.' 'Neem ik dat extra stuk brood, deel ik niets, wetende dat mijn broeder dan niets te eten heeft?' Iedereen die in alle oprechtheid naar zijn geweten luistert, zal niet twijfelen aan het antwoord dat hem gegeven zal worden.

Zo ligt het ook met het geweten van de wereldbevolking. Het is natuurlijk gemakkelijk om te praten over vluchtelingen als ze niet aan de grens van je eigen land staan. Je weet dat iedereen recht heeft op asiel omdat iedereen gelijkwaardig is — in welk land hij ook geboren moge zijn en welke godsdienst hij moge hebben. De UVRM-richtlijnen dien je in acht te nemen. Zal dat dan niet gelden als er wellicht grote groepen vluchtelingen asiel in je eigen land vragen — vluchtelingen die een andere cultuur en godsdienst hebben dan die van de meerderheid van de bevolking? Zal je als politicus eerder gehoor moeten geven aan de sterke stem van delen van de bevolking die eisen dat we de grenzen sluiten? Vinden we het argument dat de huizenmarkt zo krap is zwaarder wegen dan de afspraken die we als land met de wereldgemeenschap gemaakt hebben? Moeten we als land onze eigen ethische richtlijnen niet naleven en terugverlangen naar de tijden waarin de gedachte dat onze beschaving met kop en schouders boven die van anderen uitstak, gemeengoed was, hetgeen sommigen met kracht propageren? Is de angst voor mogelijk electoraal verlies groter dan de UVRM, het geweten van de wereldgemeenschap? Kortom, moeten we concessies doen aan een verklaring die vrijwel elk land weloverwogen heeft ondertekend?

Zoals we hiervoor al zeiden, zal een mens die structureel zijn geweten negeert, uiteindelijk verstoken worden van zijn eigen wijsheid, van wat hij in talloze levens aan ethische lessen geleerd heeft, van wat hijzelf is. Als een land of een beschaving bij voortduring zijn eigen ethische richtlijnen – het internationale geweten – negeert, treedt er een degeneratie op: een achteruitgang in de beschaving. Als we in eigen land een beleid voeren waarbij de armere mensen, die momenteel bang zijn dat het aantal beschikbare huizen en banen afneemt, gelijkwaardige kansen krijgen en kunnen rekenen op de loyaliteit van alle anderen, en er goede, snelle en persoonlijke begeleiding van immigranten is, zullen de interne weerstanden enorm afnemen. In feite zijn die weerstanden veel meer het gevolg van de huidige ongelijkheid in de samenleving dan van echte of vermeende stromen vluchtelingen.

Is ons internationale geweten dan helemaal gedooft? Nee, gelukkig niet, zoals blijkt uit de opvang van oorlogsslachtoffers uit de Oekraïne. Bovendien zijn er vele mensen in vrijwel alle landen van de EU die bezwaar tegen dit beleid van pushbacks maken, protesteren, de vluchtelingen trachten te helpen, politici aanspreken op het beleid, alternatieven bedenken, ja, zich grote persoonlijke opofferingen getroosten om de vluchtelingen

te helpen.

Om misverstanden te voorkomen: we beweren niet dat iedereen die zich aan onze grens meldt, als asielzoeker zou moeten worden erkend, hoewel in een ideale wereld er geen grenzen zijn en iedereen zich vrijelijk over de aardbol zou kunnen verplaatsen. We vinden wel dat we in ieder geval onze eigen wetten moeten respecteren en dat impliceert dat iedereen een asielverzoek zou mogen indienen, conform internationale en Europese wetgeving. Als de overheid haar wet niet naleeft, wat kan ze dan van de burger verwachten?

Zelfonderzoek

Het is een uitstekende zaak als een individueel mens op gezette tijden zichzelf onderzoekt en zich afvraagt of hij gedacht en gehandeld heeft volgens zijn eigen ethische principes. Elk land zou dat ook moeten doen.

Ongeacht de politieke kleur of de economische visie zouden onze beleidvoerders, politici, maar ook elk individueel mens – want in een democratie heerst toch het volk – zich dienen af te vragen of het beleid wel volgens het eigen geweten heeft plaatsgevonden. Als dat niet het geval is, moeten we het onmiddellijk veranderen.

We gaven in dit artikel het voorbeeld waarin we onze eigen ethische kennis met betrekking tot vluchtelingen al dan niet bewust vergeten uit vermeend eigenbelang, maar we zouden dit ook kunnen doen ten aanzien van zoveel andere zaken, zoals de afhandeling van de schade vanwege de gaswinning in Groningen en het toeslagenschandaal. Voortdurende bijstelling van ons beleid, het scherp voor ogen houden van de ethische richtlijnen, behoedt ons voor afglijden naar een mindere beschaving, ja, kan ons daarentegen juist aanmoedigen onze visie, en als gevolg daarvan ons beleid, meer in overeenstemming te brengen met de gelijkwaardigheid van al het leven, zoals we dat zo kernachtig uitdrukken in de zinsnede dat Universele Broederschap een feit in de Natuur is. Daarmee zou zeer veel lijden in de toekomst voorkómen kunnen worden.

We kunnen afgestompt raken voor de signalen van het leed van anderen, maar onze opgebouwde spirituele wijsheid kan niet verloren gaan. We zijn ons geweten. Zo kan ook elk land of elke beschaving terugvallen op de wijsheid die er ongetwijfeld in te vinden is. We kunnen ervoor kiezen uitdrukking te geven aan ons Universele Ideaal.

Referentie

1. Wij hebben een poging gedaan de mensenrechtenverklaring aan te scherpen. Zie *Lucifer, de Lichtbrenger*, symposiumnummer “De rechten en plichten van de reïncarnerende mens.” https://blavatskyhouse.org/uploads/files/Lucifer_NL/lucifer-nl-2016-4-3-symposium-universele-rechten-van-de-reïncarnerende-mens.pdf.

Theosofie in de Natuur

Hebben individuele dieren invloed op wat hun groep doet?

Mensen kunnen, dankzij hun actieve denkvermogen, zelfbewust levenskeuzen maken. Ook in situaties met grote groepsdruk. Dieren lijken in het algemeen te doen wat de hele groep doet. Hebben individuele dieren echter invloed op wat de groep doet?

Wij mensen kunnen onze vrije wil elk moment tot uitdrukking brengen. We kunnen dat ook in situaties waarbij we ‘tegen de stroom moeten oproeien’. Bijvoorbeeld als er sprake is van grote groepsdruk. Ook dan kunnen we onze eigen visie vormen, los van de normen van sommige groepsleden, en volgens onze eigen beste maatstaven handelen. En direct of indirect hebben we daarmee invloed op de groep.

Het dierlijke bewustzijn is minder ver ontplooid dan dat van de mens. Dieren hebben nog geen denkvermogen ontplooid, wat een typisch menselijk kenmerk is. De meest ontwikkelde dieren laten op zijn hoogst een vage afschaduwing van denken zien. Zij ontwikkelen vermogens die de mens al ontwikkeld heeft: vitaliteit en uiterlijk gerichte begeerten. Dieren volgen daarom hun neigingen op een onzelfbewuste manier.

De vraag die we nu willen onderzoeken is: zien we ook bij dierlijke wezens dat individuele dieren invloed

hebben op wat de totale groep doet? Oftewel, dat hun individuele wilskracht een rol speelt bij de groepsbeslissing? We beschrijven eerst wat de Theosofie daarover zegt en geven vervolgens een paar voorbeelden.

Hebben dieren het vermogen tot vrije wil?

Volgens de Theosofie is wil, vrije wil, werkzaam in elk wezen. William Quan Judge zegt hierover: “De Wil is Universeel en behoort niet alleen tot mensen en dieren, maar ook tot elk ander natuurrijk.”⁽¹⁾ En Gottfried de Purucker zegt daarover:

Het fundamentele feit of idee (...) waar we hier de aandacht op willen richten is dat de Universele Natuur zelf, evenals elk Individu binnen haar alomvattende sferen, doordrenkt is van bewustzijn, denkvermogen, keuze binnen karmische grenzen. Daarom bezit elk individu zijn portie of beetje vrije wil, afhankelijk van de graad van evolutionaire ontplooiing.⁽²⁾

Maar zien we ook voorbeelden van

Kerngedachten

» Volgens de Theosofie is wil, vrije wil, werkzaam in elk wezen. Ook dieren zijn wezens met een wilskracht. Het zijn geen ‘automaten’.

» De besluitvorming binnen een diergroep komt bij verschillende soorten anders tot stand. Soms wordt volledige consensus vereist, soms is er de leiding van een of meer zeer ervaren groepsleden, en soms is er een soort ‘stemming’.

» Bij sommige soorten is de besluitvorming over het moment waarop de groep voedsel gaat zoeken, of een rustpauze gaat nemen, afhankelijk van de leden die daaraan de grootste behoefte hebben.

groepsdieren waarbij individuen invloed hebben op het groepsgedrag?

Dieren met een groepsleider

Laten we enkele sprekende voorbeelden noemen, op basis van wat gedragsonderzoekers hebben waargenomen. Bij sommige diergroepen is er één leider. Groepen olifanten (bestaande uit vrouwtjes en jonge dieren) bijvoorbeeld, worden geleid door een ervaren vrouwtje. De olifanten volgen in het algemeen altijd dat leidende vrouwtje (als ze daartoe fysiek in staat zijn, en dus niet stervende of ziek zijn). Maar dat is geen ‘mechanisch proces’. Bij dieren hangt het leiderschap altijd af van de erkenning door de andere groepsleden — precies als bij mensen. In sommige situaties kan het leiderschap van een dier worden betwist door jongere dieren.

Hoe besluiten bijen waar ze hun volk vestigen?

Bij andere diergroepen is er niet één leider maar wordt er een consensus bereikt. Een mooi voorbeeld geven de bijen. Als een bijenvolk het oude nest heeft verlaten en op zoek is naar een geschikte plek om nieuwe raten te bouwen, wordt de keuze voor die plek bepaald door de gemeenschap van werkbijen. Want zij zijn in staat in de wijde omgeving hun weg te zoeken. En daarbij moet volledige consensus worden bereikt: alle werkbijen moeten tot dezelfde voorkeur zijn gekomen.

Dat gaat zo: werkbijen zoeken de omgeving af op interessante boomholten of andere holten, en keren regelmatig terug naar de bijenzwerm, die op een tak wacht. Wie iets moois heeft ontdekt, laat dat duidelijk merken (door middel van de bijendans). Een enthousiast signaal zorgt ervoor dat er meer werkbijen naar die locatie vliegen om die zelf te gaan beoordelen. Al doende blijven slechts enkele favoriete plekken over, en uiteindelijk nog maar één. Dan vertrekt de hele groep, inclusief de koningin, naar die plek, en tracht daar een nieuwe kolonie te stichten. Dit besluit vindt dus maximaal onderbouwd plaats.

De bijen nemen in het dierenrijk een bijzondere plaats in. Zij drukken al iets van eenheidsbesef uit. Dat doen ze natuurlijk binnen hun eigen bewustzijnsbereik, dat beperkt is tot vitaliteit en begeerte. Kortom: ook vitaliteit en begeerte hebben een eenheidsaspect. En we zien in dit geval dan ook, dat de werkbijen in staat zijn een volledige consensus te bereiken. De zwerm gedraagt zich als een eenheid.

Dit principe, dat je met elkaar overlegt net zolang je het

allen eens bent, zien we onder andere ook toegepast door de oorspronkelijke bevolking van Amerika. Het heeft het voordeel dat je bij langetermijn-besluiten alle kanten van de zaak eerst hoort en afweegt. Er wordt daarbij ook gelet op toekomstige generaties. Liever één of twee weken over een goed besluit doen, dan één dag over een besluit dat je na korte tijd weer moet bijstellen.

Wanneer vertrekt een groep om te gaan jagen?

Bij veel diergroepen is de besluitvorming afhankelijk van wat de behoeften van bepaalde groepsleden zijn. Dat individuele dieren verschillende dingen verlangen, is logisch. Ze verschillen immers in behoeften en mogelijkheden. Dat betekent dat bij het ene besluit andere individuen de doorslag kunnen geven dan bij het andere besluit.

We halen twee mooie voorbeelden aan. Om te beginnen groepen tuimelaars, een dolfijnsoort, die in de fjord Doubtful Sound in Nieuw-Zeeland leven (zie illustratie op de volgende bladzijde). Het gaat om het gezamenlijke besluit wanneer ze een rustplek verlaten en op jacht gaan. Het vertrek, zo bleek, wordt door de mannetjes bepaald. Maar niet alle mannetjes hebben daarin een stem, alleen de ervaren mannetjes. Die weten wanneer op bepaalde plekken de nodige vis te verwachten is. Vervolgens volgt de hele groep. Het besluit om een jachttocht te stoppen (voor een rustperiode) wordt gemaakt door de vrouwtjes. Maar niet alleen door de ervaren vrouwtjes, want alle vrouwtjes hebben hierin zeggenschap. We kunnen ons voorstellen dat op dat punt de behoeften van alle leeftijden van belang zijn.⁽³⁾

Een tweede voorbeeld is de Afrikaanse wilde hond. Ook hier gaat het over het moment waarop de roedel op jacht gaat. Bij wilde honden heeft elk individu een stem. De boodschap waarmee een hond aangeeft ‘ik wil nu gaan jagen’, is niezen. Nu hoeven de dominante dieren slechts twee- of driemaal te niezen om de hele roedel aan het jagen te krijgen. Terwijl de dieren met een lagere rangorde wel tienmaal vaker moeten niezen om de roedel in beweging te krijgen. En wat blijkt: het zijn toch vaak de ondergeschikte dieren die het moment bepalen. Zij krijgen in het algemeen een kleiner deel van de prooien en hebben dus eerder honger. Hun behoeften geven dus vaak de doorslag.⁽⁴⁾

Bij beide voorbeelden geldt: de behoeften van verschillende individuen spelen een rol, leggen op bepaalde momenten gewicht in de schaal. Een diergroep is dus een bundeling

van de vermogens en verlangens van de individuele leden. Dieren zijn geen automaten, maar wezens met een wilskracht. Deze waarnemingen bevestigen de grondgedachten van de Theosofia.

Als individu tegen de groep in?

Voor zover wij overzien, wordt er zelden melding gemaakt van individuen die zich totaal anders gedragen dan de groep, nadat een consensus is bereikt. Maar zijn hier toch voorbeelden van? We geven een voorbeeld uit eigen ervaring. We liepen eens mee met een natuurbeheerder, die in een duinterrein onderzoek deed naar het wel en wee van een broedende meeuwenkolonie. Het gebeurde in een tijd waarin er nog vele meeuwenkolonies in de duinen waren, maar waarbij de invloed van de vossen groter en groter werd.

De beheerder wilde weten op hoeveel eieren de meeuwen aan het broeden waren. Toen we de kolonie naderden, gingen alle meeuwen met luid geroep de lucht in, op één na. Eén meeuw bleef rustig zitten op het nest. Ook als we ernaast stonden. Dat deed deze meeuw altijd, vertelde de

beheerder. Hij bleef zitten terwijl de complete groep boven onze hoofden in rep en roer was. Niet omdat hij niet kon vliegen, of uitgeput was, want dat was niet het geval. Het was een gezonde meeuw.

Hoe dat te verklaren is? Zou hij (of zij) het ook doen als een vos nadert? We kunnen er momenteel alleen naar gissen. Maar één ding is zeker: dieren hebben de potentie tot individueel gedrag.

Werken dieren beter samen dan mensen?

Als je over voorbeelden van groepssamenwerking in het dierenrijk leest, komt wellicht de vraag op of dieren eensgezinder samenwerken dan mensen. Om daarover iets te zeggen, is het nodig dieper in te gaan op het type bewustzijn van dieren, en dat te vergelijken met ons menselijk bewustzijn. Het is nodig om uit te zoeken wat de ware betekenis is van 'instinct'. Dit verdient een aparte bespreking, die we binnenkort in *Lucifer* zullen publiceren.

Tuimelaars in Doubtfull Sound, Nieuw-Zeeland.

Referenties

1. W.Q. Judge, 'Meditation, Concentration and Will'. Artikel in: *Echoes of the Orient*. 4 delen, Point Loma Publications, San Diego, 1980, deel 2, blz. 6.
 2. G. de Purucker, *The Esoteric Tradition*, hoofdstuk 16 'Webs of Destiny' deel II, Theosophical University Press, Pasadena California, 1940, blz. 511. Zie: <https://blavatskyhouse.org/reading/gottfried-de-purucker/>.
 3. Zie het werk van D. Lusseau en L. Conradt op de website: <https://eurekamag.com/research/025/780/025780810.php>.
 4. Zie website van Janet Hoole, docent biologie op de Keele University: <https://www.youtube.com/watch?v=FtxDyqtz4E>. Zie ook: <https://theconversation.com/how-animals-vote-to-make-group-decisions-84134>.
-

Gesignaleerd

Commissie van medische experts bepleit een totaal andere aanpak van de zorg aan stervenden

De medische zorg legt steeds meer nadruk op het vermijden van de dood. En het gevolg is, dat tegenwoordig miljoenen mensen vlak voordat ze sterven onnodig lijden. Een internationale commissie van deskundigen publiceerde haar verslag van een grondig onderzoek hiernaar, waarbij ze een werkelijk totaal andere visie op de aanpak van de laatste levensjaren bepleiten. Alle reden om dat rapport in de schijnwerpers van *Lucifer* te zetten.

The Lancet is een internationaal vermaard medisch tijdschrift, dat onder vooraanstaande medici tot een van de allerbelangrijkste periodieken wordt gerekend. Een groep medewerkers zag een trend in de medische wereld, die hun zorgen baarde. De medische zorg legt steeds meer nadruk op het vermijden van de dood. Het gevolg is dat tegenwoordig miljoenen mensen vlak voordat ze sterven onnodig lijden. Ze lijden lichamelijk, door de soms ingrijpende medische behandelingen, en ze lijden evenzeer innerlijk, omdat familie en vrienden enkel nog ‘in de marges’ aanwezig zijn. Velen sterven in het ziekenhuis, in plaats van op een vertrouwde plek, waar volop ruimte is voor bezinning.

Dit alles was reden om een commissie te formeren die, met een langetermijn-blik, naar de verschuivende visies op het sterven zou kijken. De commissie bestond uit medici (onder wie enkele mensen uit de palliatieve zorg) uit het Verenigd Koninkrijk, aangevuld met deskundigen uit alle werelddelen.

Uitkomsten van het onderzoek door de commissie

Op 1 februari 2022 publiceerde de commissie haar rapport online, in het Engels.⁽¹⁾ Het kan kosteloos door iedereen worden gedownload. De commissie kwam tot een visie en een serie aanbevelingen die gerust revolutionair kunnen worden genoemd in de huidige situatie. We beginnen met een aantal citaten uit een Nederlandstalig nieuwsbericht over dit rapport, dat te vinden is op de website Scientias. Vivian Lammerse beschrijft daarin de inhoud van het rapport:⁽²⁾

Doodgaan hoort bij het leven. Toch lijkt het alsof de angst om te sterven is toegenomen. Met behulp van soms agressieve behandelingen wordt tegenwoordig geprobeerd de dood uit te stellen. Deze medische ingrepen gaan vaak door tot de laatste dagen met minimale aandacht voor lijden, zo stellen onderzoekers. (...)

Vóór de jaren vijftig waren sterfgevallen voornamelijk het gevolg van acute ziekte of letsel. Artsen of technologie waren weinig betrokken. Dat is tegenwoordig wel anders. De meeste sterfgevallen zijn het gevolg van chronische ziekten, waarbij artsen en technologie een hoofdrol spelen. Veel meer mensen overlijden dan ook in het ziekenhuis. In het Verenigd Koninkrijk sterft bijvoorbeeld slechts één op de vijf mensen thuis, terwijl ongeveer de helft in het ziekenhuis ligt. (...)

Deskundigen waarschuwen dan ook voor de toenemende ‘overmedicalisering’ van de dood. Volgens de onderzoekers is de coronapandemie daar een goed voorbeeld van. Patiënten stierven op de intensive care met weinig contact met hun familie. “Ze stierven vaak enkel voor het oog van gemaskerd ziekenhuispersoneel, niet in staat om rechtstreeks met hun familie te communiceren”, zegt onderzoeker Libby Sallnow. “Sterven was vroeger een familiegebeurtenis, met af en toe medische ondersteuning. Nu is het een medische gebeurtenis, met beperkte familiesteun.”

Volgens de onderzoekers is het een verontrustende trend. Want volgens hen betekent dit dat te veel mensen vlak voordat ze sterven onnodig lijden. Gezondheids- en sociale systemen over de hele wereld slagen er niet in om passende, meelevende zorg te geven aan stervende mensen en hun families. En dat baart onderzoekers zorgen.

We onderbreken even het citaat. Tijdens de afgelopen coronapandemie kon de familie vaak niet aanwezig zijn bij het sterven van hun naaste in een ziekenhuis: niet in de dagen ervoor, en niet tijdens het sterven. Dit was in ieder geval zo tijdens de eerste coronagolf, in de lente van 2020. We weten dat dit diepgaande trauma's heeft teweeggebracht bij nabestaanden en stervenden. En in feite ook bij de dienstdoende zorgmedewerkers, die zagen

wat er gebeurde. Sindsdien is er gelukkig een veel groter besef ontstaan in onze samenleving, van de enorme waarde van dat contact.

Het citaat gaat als volgt voort:

Deskundigen roepen dan ook op tot een radicale heroverweging van hoe samenlevingen omgaan met stervenden en de manier waarop we tegen de dood aankijken. “We moeten weg van een bekrompen, gemedicaliseerde benadering en juist richting een medelevend gemeenschapsmodel, waarbij gemeenschappen en gezinnen samenwerken met gezondheidsinstellingen om goed voor stervende mensen te zorgen”, zo schrijven de onderzoekers. Zorgen voor een stervende houdt in dat er betekenis wordt toegevoegd aan de resterende tijd die er nog is, zo stelt co-auteur M.R. Rajagopal. “Het is tijd om fysiek comfort te bieden, om tot acceptatie te komen en vrede te sluiten met jezelf. Knuffel veel en herstel gebroken relaties. Het is tijd om liefde te geven en liefde te ontvangen, met waardigheid. Respectvolle palliatieve zorg faciliteert dit. Maar het kan alleen worden bereikt met een breed gemeenschapsbewustzijn en actie om de status-quo te veranderen.” Daarbij is het ook belangrijk dat de dood weer meer bespreekbaar wordt. (...) “We gaan allemaal dood”, zegt co-auteur Mpho Tutu. “En de dood is niet een medische gebeurtenis. Het is altijd een sociale, fysieke, psychologische en spirituele gebeurtenis. Als we het als zodanig gaan zien, kunnen we ook elke stervende meer recht doen.”

De grootste barrière voor hervorming: de illusie ‘de dood hoort er niet bij’

We noemen zelf nog wat belangrijke punten uit het rapport. Omdat families én dokters tegenwoordig niet meer vertrouwd zijn met de dood, heeft deze generatie de vroegere vermogens, tradities en kennis rondom stervensbegeleiding vergeten. Zowel artsen als patiënten als familieleden versterken bij elkaar de illusie dat de dood ‘er niet bij hoort en bestreden moet worden’. Toch zijn er meerdere filosofen en theologen die de waarde van de dood herkennen, maar hun argumenten worden in de wereld nog weinig overdacht.

De leden van de commissie hadden even de hoop dat de coronapandemie op dit punt voor grotere bewustwording zou zorgen, en dat de overheden meer aandacht zouden geven aan de kwaliteit van het leven in de laatste levensfase, in plaats van het vermijden van sterfgevallen. Denk aan de manier waarop zovelen stierven, op de intensive care. Maar het tegenovergestelde blijkt tot nu

het geval: de nadruk van het overheidsbeleid ligt nog steeds op het opschalen van de zuiver fysieke zorg. Daarom publiceren ze hun rapport nu (ze wilden er eerst even mee wachten).

Een inspirerend voorbeeld uit de praktijk

Heel inspirerend is het voorbeeld dat de Indiase deelstaat Kerala geeft: een ontwikkeling die dertig jaar geleden is gestart door een kleine groep artsen, onder wie de al genoemde arts Rajagopal.⁽³⁾ Daar zijn nu ongeveer duizend centra met talloze vrijwilligers (medisch geleid door artsen en verpleegkundigen) die de stervende mensen thuis bezoeken. Deze begeleiding is mogelijk omdat er in de hele staat zeer brede steun kon worden gevonden om dit stelsel gezamenlijk op te zetten: vele ondernemers, particulieren en religieuze organisaties zagen het als de taak van de hele gemeenschap. En betalen er nu mede voor. De deelstaat Kerala heeft een langere traditie van gemeenschappelijk verantwoordelijkheid nemen.

De ondersteuning door de vrijwilligers betreft niet alleen de zieke. Het gaat er ook om ervoor te zorgen dat de kinderen nog steeds naar school blijven gaan, dat het gezin te eten heeft, en dat als de partner alleen overblijft, deze zo nodig geholpen wordt om een inkomen te verwerven.

De theosofische visie op sterven

Wie de Theosofie bestudeert, zal in deze Universele levensfilosofie een logische en aansprekende basis vinden voor de fundamentele hervorming, die de commissie tracht te bevorderen. Het sterven hoort inderdaad bij het leven, sterker nog, het is niets anders dan het ingaan van een nieuwe periode van leven. Alle wezens zijn in de kern eeuwig, en worden voortdurend steeds opnieuw geboren, ze doen waardevolle ervaring op, sterven, maken een geestelijke rustfase door, en worden dan weer herboren. Zo leren we, zo ontwikkelen we ons bewustzijn, zo verkrijgen we een steeds dieper inzicht in de Kosmos, de mensheid, en onszelf.

De dood is niets anders dan een diepe, langdurige slaap. Er is evenmin reden om bang te zijn voor de dood, als voor het in slaap vallen dat we elke dag doen. Waarom zou je pogen iets wat zo natuurlijk en zo weldadig is, trachten uit te stellen? Wie de dood begrijpt, zal dat nooit nodig achten, tenzij er andere redenen een rol spelen (nog een taak te verrichten bijvoorbeeld). En omdat wij niet ons lichaam zijn, maar het voor ons enkel een tijdelijk hulpmiddel is, zullen we ons daar veel minder mee gaan identificeren. Het draait in ons leven om de vraag, wat

voor zinnigs we doen met dat instrument. Net zozeer als een timmerman nooit enige voldoening zou halen uit het dagenlang vertroetelen van zijn instrumenten, zonder er wat constructiefs mee te doen.

In ons tijdschrift hebben we in diverse artikelen de theosofische visie op ziekte, sterven en dood gegeven. Ook zijn er een aantal boekjes over de dood verschenen, die van zeer grote steun kunnen zijn. Onder andere omdat die kennis direct ten bate kan worden gebruikt voor de stervenden, en geestelijke steun geeft aan stervenden én naasten. Wie bijvoorbeeld kennis draagt van het feit dat elke stervende een essentiële terugblik heeft op zijn afgelopen leven, zal trachten de geschikte omstandigheden te creëren waardoor die ongestoord kan verlopen.⁽⁴⁾

Banden gaan niet verloren

Een ander aspect van de Theosofie laat zien dat de banden die mensen met elkaar opbouwen, gedurende hun incarnaties, nooit door de dood verloren gaan. In een volgend leven zullen dezelfde mensen weer tot elkaar aangetrokken worden. Vrienden (en vijanden!) worden dan weer verenigd. Die banden worden dus alleen tijdelijk passief, als iemand door de poorten van de dood gaat. Ook hier geldt een zuivere analogie met de slaap. Als we de volgende ochtend wakker worden, zijn onze banden met onze medemensen exact gelijk aan het moment dat we in slaap vielen. Het besef dat we allen elkaar in volgende incarnaties weer zullen zien, zal het gat dat we soms sterk kunnen voelen als een naaste sterft, diepgaand verzachten. Immers: we weten dat onze geliefde zich in een diepe geestelijke rusttoestand bevindt, niet verontrust door welke zorg of angst ook.

De tegenbeweging is er maar dringt nog weinig door

In de laatste tientallen jaren zijn er in kleiner verband al belangrijke stappen gezet in de palliatieve zorg. In Nederland bijvoorbeeld kunnen we de oprichting van vele hospices, stervensbegeleiding thuis, en pijncentra noemen. Ook horen wij tegenwoordig vaak dat artsen en verpleegkundigen mee willen werken aan het inwilligen van de wensen van de patiënt en de familie — los van hun eigen visies. Bovendien zijn er gelukkig vele mensen die wel thuis in alle vrede sterven, waarbij ze veel leren. Heel positieve ontwikkelingen.

Maar, zo stellen de onderzoekers van de commissie vast, er is nog steeds geen brede discussie over de enorme gevolgen van de heersende aanpak bij ernstige ziekten.

En dat laatste hoopt de commissie met het rapport te bevorderen.

Aanbevelingen van de commissie

De vijf aanbevelingen van de commissie zijn de moeite waard te vermelden. Ongetwijfeld kunnen ze nog worden aangevuld, op basis van meer kennis van het stervensproces. Maar ze wijzen een duidelijke richting aan:⁽⁵⁾

1. De manier waarop we over de dood, sterven en rouwen denken moet worden aangepakt, zodat mensen een gezonder leven kunnen leiden en een meer rechtvaardige dood kunnen sterven.
2. Sterven moet worden opgevat als een relationeel en spiritueel proces in plaats van gewoon een fysiologische gebeurtenis. Dit betekent dat relaties een centrale rol moeten hebben in de zorg en ondersteuning van mensen die sterven of rouwen.
3. De zorg voor mensen die sterven moet naast professionals ook families en leden van de bredere gemeenschap omvatten.
4. Gesprekken en verhalen over de dood, sterven en verdriet moeten worden aangemoedigd om bredere publieke gesprekken, debat en acties mogelijk te maken.
5. De dood moet als waardevol worden erkend.

Referenties

1. Zie de website van “The Lancet Commission on the Value of Death”: <https://www.thelancet.com/commissions/value-of-death>.
2. Op de website van Scientias staat een geschikt verslag van het rapport: <https://scientias.nl/de-manier-waarop-mensen-sterven-is-in-60-jaar-tijd-radicaal-veranderd-en-dat-baart-onderzoekers-zorgen/>.
3. Informatie over de wijze waarop het sterven in de deelstaat Kerala (India) momenteel medisch wordt begeleid geeft onder andere dit bericht uit de *Indian Express*: <https://indianexpress.com/article/india/kerala/kerala-healthcare-lancet-commission-study-7750620/>.
4. Veel informatie over de theosofische inzichten over het stervensproces geeft, onder andere: G. de Purucker, *The Esoteric Tradition*. Deel 2, hst. 27, ‘Death and after: a study of consciousness’, blz. 796-838. Online te verkrijgen: <https://blavatskyhouse.org/reading/gottfried-de-purucker/the-esoteric-tradition-vol-1-2/> Of, een kleiner boekje speciaal over dit onderwerp geschreven: G. de Purucker, *De dood en daarna*. Stichting I.S.I.S., Den Haag, 1977.
5. Zie ref. 2.

Hoe bestrijden we de maffia?

Elk land een magneet

Keer op keer schrikken we van de toenemende macht van de georganiseerde misdaad. Bij elke afrekening, of ‘vergismoord’, bij de moord op de advocaat Derk Wiersum en journalist Peter R. de Vries, horen we politici zeggen dat we wat moeten doen aan deze maffia-praktijken. Er moet meer geld naar de politie. De bevoegdheden van de politie moeten worden uitgebreid. De straffen zouden omhoog moeten.

Zou het echter niet beter zijn eens te kijken naar hoe het komt dat de georganiseerde misdaad in ons land zoveel meer is toegenomen dan in andere West-Europese landen? Wat is de oorzaak daarvan?

Complexe problemen hebben complexe oorzaken. Er is dan ook zeker niet één oorzaak aan te wijzen. Er is echter een belangrijke oorzaak die zelden genoemd wordt: ons financieel systeem. Of exacter nog: de mentaliteit die aan dit financiële systeem ten grondslag ligt.

Magneetwerking

Elk mens is een magneet. Zoals een magneet ijzer aantrekt, trekt een mens gedachten en andere mensen aan die overeenstemmen met zijn karakter. Ga je andere gedachten denken, dan verandert je karakter, en daardoor de mensen met wie je omgaat en de omgeving waarin je leeft. Of, je bouwt een ander soort relatie op met de mensen die je al kent.

Wat voor één mens geldt, geldt ook voor een groep mensen. Ook een groep mensen werkt als een magneet met een afstotende en aantrekkende werking. Zo creëert het karakter van een volk een bepaalde sfeer, een bepaald gedachteveld en trekt daarmee bepaalde mensen aan. Ook bepaalt het hoe mensen met elkaar omgaan.

Nederland, belastingparadijs

In de laatste decennia heeft Nederland zich ontwikkeld tot een internationaal belastingparadijs. Talloze multinationals hebben hier hun hoofdkwartier. De grote vennootschappen krijgen hier fiscale voordelen en andere privileges. Voor hen is er praktisch geen bureaucratie. Verder wordt van het binnengekomen geld, dat in andere landen verdiend is, niet achterhaald waar het vandaan komt. Zo kan het dat zwart geld binnen onze landsgrenzen komt en als legitiem wordt bestempeld. Fiscalisten, belastingconsulenten en soepele belastingdiensten zorgen ervoor dat van de miljardenwinsten die elders gemaakt

worden en waar dus in andere landen belasting over betaald zou moeten worden, hier soms niets of maar een heel klein percentage aan de fiscus moet worden afgedragen. Het is deze mentaliteit – het streven naar eigen financieel voordeel – die ten grondslag ligt aan deze handelwijze.

Doordat wij deze internationale ondernemingen gastvrij ontvangen, kunnen ze aan het rechtssysteem van hun eigen land ontsnappen. Geld dat die andere landen hard nodig hebben voor hun economie, komt op Nederlandse bankrekeningen. De Italiaanse journalist, een groot kenner van de maffia, Roberto Saviano, noemt Nederland dan ook een geldpiraat en het rottende hart van Europa.⁽¹⁾ Recent aangenomen wetgeving zal deze stromen slechts zeer ten dele indammen.⁽²⁾

Soort zoekt soort

Gevolg van ons belastingklimaat is niet alleen dat andere landen miljarden mislopen, het leidt er tevens toe dat in ons land een klimaat ontstaat waarin de sterksten – en in dit geval de rijksten – de dienst uitmaken.

Als het waar is dat een land als een magneet werkt, is het niet meer dan logisch dat dit financiële systeem een sterke aantrekkingskracht uitoefent op mensen en groepen die eenzelfde karakteristiek hebben: de maffia. Het verbaast ons dan ook niet dat misdaadorganisaties ons land als hun hoofdkwartier uitkiezen. Hun winsten worden langs dezelfde ongecontroleerde wegen gereguleerd als die van de grote, legale ondernemingen. Niet alleen het doorvoeren van drugs via de havens van Antwerpen en Rotterdam maken de drugsbazen sterk, het is evenzeer het feit dat het gewonnen geld in Nederland vrij gemakkelijk kan worden witgewassen.

Oorzaak wegnemen

Uiteraard moet de georganiseerde misdaad bestreden worden. Laten we echter niet alleen aan symptoombestrijding doen. Als de magneet die ons land is van karakter verandert, zullen de mensen die we aantrekken ook veranderen.

Als we kortzichtig nationale (vermeende) belangen nastreven, die ten koste gaan van andere landen, zullen we nooit de maffia doeltreffend kunnen bestrijden. We kunnen ons echter ook afvragen of het ethisch verantwoord is dat talloze bedrijven hun winsten naar ons land sluizen opdat ze geen of weinig belasting hoeven te

betalen. Het is niet moeilijk je te realiseren dat dit altijd ten koste van anderen gaat. Onze regering is in staat deze financiële constructies onmogelijk te maken, als we dat principieel willen.

Een land is de totaalsom van alle menselijke magneten die tot dat land behoren. Als elk van die magneten eerlijkheid, rechtvaardigheid en onzelfzuchtigheid als karakter heeft, zal dat doorwerken naar nationale besluitvorming en zal een land, in plaats van ten koste van anderen rijk te willen worden, zich inzetten voor een

gelijke spreiding van de aardse welvaart.

Referenties

1. Roberto Saviano, 'Nederland is het rottende hart van Europa'. In: NRC, 1 augustus 2021.
 2. Zie: <http://nos.nl/artikel/2371882-nederland-nog-steeds-een-van-de-grootste-belastingparadijzen>.
-

Uw Vragen

Overgang naar het volgende natuurrijk

Heeft de mens zich nog niet voldoende spiritueel ontwikkeld om te kunnen reïncarneren, in een meer bewuste of hogere levensvorm? Dient hij daarom telkens terug te komen als mens totdat hij klaar is voor een volgende stap in de evolutie?

En zijn er nu geen diersoorten die zich al voldoende ontwikkeld hebben om te kunnen reïncarneren in een meer bewuste levensvorm zoals die van de mens? Zou dat niet leiden tot een overpopulatie aan menselijke wezens hier op aarde?

Antwoord

Je vraag bestaat feitelijk uit twee vragen: hoe zit het met evolutie naar hogere levensvormen dan de mens?

En hoe zit het met evolutie van dieren die het mensenrijk betreden?

Eerst een en ander over die hogere levensvormen.

Overgang naar hogere vormen

Cycliciteit is een van de drie grond-

stellingen van de Theosofia. Dat betekent dat al het leven cycli van wederbelichaming doorloopt. Een mens reïncarneert dus continu, net als dieren, planten, mineralen, levensatomen. Bij de laatste drie spreek je alleen niet van reïncarnatie maar van wederbelichaming, omdat reïncarnatie letterlijk wedervleeswording betekent, ofwel wederbelichaming in een lichaam van *carne*, vlees. In elke wederbelichaming heb je de kans weer een stap verder te zetten in je innerlijke groei.

Ook de spirituele wezens die verder zijn dan het menselijk stadium wederbelichamen zich. Ze zijn onder andere bekend onder de namen Buddha's, Dhyāni-Chohans of goden. Zij hebben echter eerder geleerd bewust het reïncarnatieproces te doorlopen. Ze hebben daardoor ook op die innerlijke gebieden geleerd bewust te zijn en zijn de meer uiterlijke gebieden inmiddels ontstegen. Daarmee zijn ze niet meer gebonden aan reïncarnatie als wedervleeswording binnen de cyclus van een menselijk leven op aarde, maar maken zij veel ruimere cycli van wederbelichaming door. Die cycli omvatten veel meer aardse jaren.

Bovendien ervaren zij deze cyclische processen bewust.

In de enorme grote cyclus van het leven van de Aarde kan de mens zich zo ontwikkelen, dat hij kan overgaan naar het volgende natuurrijk. We hebben echter als mens nog een lange weg te gaan. Feitelijk zijn we nog niet zolang bezig ons mens-zijn te ontwikkelen. Het is geheel en al afhankelijk van de vorderingen die een individueel mens maakt, wanneer hij die overgang kan maken, hoewel verreweg de grote meerderheid nog vele, vele malen als mens zal reïncarneren. Overigens zijn er ook bijzondere gevallen van mensen, die de overgang zouden kunnen maken, maar dit niet doen, omdat ze achter willen blijven om hun medemensen te kunnen helpen en inspireren, ook wel bekend als bodhisattva's.

Overgang van dier naar mens

Wat betreft dieren die het mensenrijk betreden: dat is op dit moment niet meer mogelijk. De evolutie op aarde over ruim 4,3 miljard jaar (volgens de Theosofia de totale levensduur van de planeet) kent twee grote fasen. Een fase waarin het geestelijke leven zich steeds

verder wikkelt in de materie en de voertuiglijke evolutie steeds meer variatie aan soorten oplevert. En een fase waarin het geestelijke juist ontwikkelt en het materiële gebied ontstijgt en de hoeveelheid soorten afnemen. We zitten nu op die schaal van miljarden jaren net voorbij het kantelpunt, dat is nu enkele miljoenen jaren geleden. Dieren kunnen sindsdien niet meer het mensenrijk betreden, omdat onze geestelijke ontwikkeling nu een versnelling kent en zij niet meer kunnen aanhaken. Hoewel de volgende vergelijking niet helemaal opgaat, kan ze toch misschien de zaak iets helderder maken: als je in een klas bent blijven zitten, kun je als je in de zomervakantie hard werkt, nog net aansluiting vinden en toch overgaan. Maar als je wacht met het inhalen tot Kerstmis, heb je zoveel van de nieuwe lesstof gemist, dat het onmogelijk is aansluiting te vinden. Je zult een jaar moeten wachten. Aan het einde van de levenscyclus van de Aarde zullen alle dieren die al hun lessen in het dierenrijk geleerd hebben, de overstap kunnen maken. Een overstap die ervoor zorgt dat in de volgende belichaming van onze planeet deze wezens een eerste start maken als mens, in de leerschool 'Mens-zijn'.

Toename bevolking

Het overstappen van dieren naar het mensenrijk is dus ook geen verklaring voor de toename van onze populatie. Dit laatste heeft veel meer te maken met:

1. De aantrekkingskracht van dit tijdsgewricht tot geëxcarneerde menselijke zielen: dus zielen die nu niet gereïncarneerd zijn, maar nog in een rustperiode van de dood zitten. Deze zielen zijn in aantal nog veel groter dan de huidige populatie op aarde. Het aantal jaren van de rust van de dood is

namelijk vele malen groter dan het aantal jaren dat je op aarde leeft. Klaarblijkelijk heeft onze huidige tijd een grote aantrekkingskracht op mensen. Films met veel spektakel trekken vaak ook een groter publiek dan films waarin weinig gebeurt. Dat impliceert niet per se dat mensen vooral door sensatie gedreven worden. Door alle veranderingen is dit ook een tijd waarin veel geleerd kan worden of waarin je veel medemens zou kunnen helpen. Vandaar dat onze samenleving om meerdere redenen aantrekkelijk is voor veel mensen.

2. Maatschappelijke ongelijkheid. Studies binnen de ontwikkelings-samenwerking wijzen uit: overbevolking leidt niet tot honger, maar honger leidt juist tot overbevolking. In die landen waar er veel honger is, reproduceren mensen zich meer. Bijvoorbeeld in de hoop dat hun kinderen nog voor hen kunnen zorgen en het gezin kunnen helpen met overleven. En omdat juist daar hoge kindersterfte is, betekent meer kinderen krijgen een spreiding van risico: kinderen als oudedagsvoorziening. Als de welvaart toeneemt en er voldoende bestaansmogelijkheden zijn, dan zakt al heel snel het geboortecijfer. Bekend is ook, dat als meisjes van jongs af aan beter geschoold worden, en als gelijkwaardig worden gezien, dat dat een enorme invloed heeft op de gemiddelde gezinsgrootte. Hun eigen visie en wens zijn dan veel vanzelfsprekender.
3. Een beperkte visie op het leven. Uitgaande van eenmaligheid zijn er veel mensen die, ondanks dat ze misschien geen heel sterke

kinderwens hebben, toch maar voor kinderen kiezen, omdat ze niets willen missen. Dat is uiteraard een vrije keuze, maar vanuit een visie van cycliciteit een keuze die misschien minder snel zo gemaakt zou worden: immers, in toekomstige levens zul je waarschijnlijk nog vele malen kinderen krijgen en opvoeden, en je taken als ouder oppakken.

Voor wie meer over dit onderwerp wil weten, kunnen we het boek *De Mens in de Evolutie* van G. de Purucker aanraden: <http://webshop.stichtingisis.org/?o=title=M> (scroll helemaal naar beneden).

De oorspronkelijke Engelse uitgave is ook gratis te downloaden van onze website: <https://blavatskyhouse.org/reading/gottfried-de-purucker/man-in-evolution/>.

Colofon

Redactie: Barend Voorham,
Henk Bezemer, Bianca Peeters,
Rob Goor, Erwin Bomas, Bouke van den
Noort

Eindredactie: Herman C. Vermeulen

Redactie: J. de Jong-van Wijk,
T: 06-44424848 (b.g.g. 070-3461545)
e-mail: luciferred@stichtingisis.org

Reacties: De redactie houdt zich het
recht voor om ingekomen stukken te
selecteren en in te korten.

Abonnementen: kunnen op ieder
gewenst tijdstip ingaan, gelden voor
het hele kalenderjaar en worden
automatisch verlengd, indien ze niet
voor 1 december van het lopende
abonnementsjaar schriftelijk zijn
opgezegd. Dit is niet van toepassing op
cadeau-abonnementen.

Abonnementsprijs:
€ 26,50 voor 6 nummers (1 jaargang),
losse nummers € 4,60
Prijswijzigingen voorbehouden,
IBAN: NL19TRIO0786911905

Uitgeverij: Stichting I.S.I.S.,
Blavatskyhuis, De Ruijterstraat 72-74,
2518 AV Den Haag, tel. 070-346 15 45,
fax 070-345 24 67
e-mail: lucifer@stichtingisis.org
internet: www.blavatskyhouse.org
Aanvragen van *Lucifers* kan ook via het
contactformulier op deze site.
ISSN 1382-2942

© Stichting I.S.I.S.
Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd of openbaar gemaakt in
enige vorm of op enige wijze, hetzij
elektronisch, mechanisch, door
fotokopieën, opnamen of enige andere
manier, zonder voorafgaande
toestemming van de uitgever.

Stichting I.S.I.S.

De naam I.S.I.S. staat voor International
Study-centre for Independent Search
for truth.

Het doel van Stichting I.S.I.S. is het
vormen van een kern van Universele
Broederschap, door het bestuderen en
verspreiden van kennis over de
geestelijke achtergrond van mens en
kosmos, vrij van dogmatiek.

Stichting I.S.I.S. doet dit via cursussen,
lezingen, ondersteuning bij waarheids-
onderzoek, het uitgeven, verkopen en
uitlenen van boeken en tijdschriften, en
het stimuleren van de praktische
toepassing van die kennis.

Stichting I.S.I.S. is per definitie
boven-religieus en boven-politiek,
en ontvangt geen overheids subsidie.
Alle werkzaamheden van Stichting
I.S.I.S. worden verricht op basis van
vrijwilligheid. De organisatie kent geen
betaalde functionarissen.

Stichting I.S.I.S. is niet verantwoordelijk
voor enigerlei verklaring of mening, die
in dit blad wordt gepubliceerd, tenzij
dit uitdrukkelijk wordt vermeld.

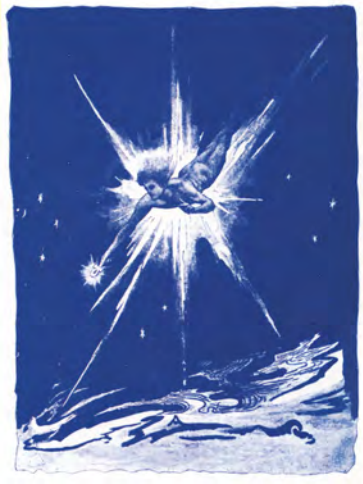

Stichting I.S.I.S. is een algemeen nut
beogende instelling, ANBI nummer:
50872. Zie voor de mogelijkheid om de
stichting financieel te steunen:
www.anbi.nl.

Stichting I.S.I.S.

Centraal in het werk van Stichting I.S.I.S. staan de volgende uitgangspunten:

1. De essentiële eenheid van al het bestaande.
2. Op grond daarvan: broederschap als feit in de natuur.
3. Respect voor ieders vrije wil (gebruikt vanuit deze gedachte van universele broederschap).
4. Respect voor ieders vrijheid de eigen levensvisie op te bouwen.
5. Ondersteuning geven bij het opbouwen en verdiepen van de eigen levensvisie en bij het toepassen ervan in de praktijk van het leven.

Waarom dit tijdschrift *Lucifer* heet

Lucifer betekent letterlijk Licht-brenger.

Iedere cultuur in Oost en West heeft zijn lichtbrengers: inspiratoren die de aanzet geven tot geestelijke groei en maatschappelijke vernieuwing. Zij stimuleren de mens tot zelfstandig denken en leven in besef van broederschap.

Altijd worden ze tegengewerkt en belasterd door de gevestigde orde. Altijd zijn er mensen die zich daardoor niet laten afschrikken en hun wijsheid onbevooroordeeld benaderen en onderzoeken.

Voor hen is dit tijdschrift bedoeld.

“... de titel die voor ons tijdschrift werd gekozen, slaat evenzeer op goddelijke ideeën als op de rebellie van de held in Miltons *Paradise Lost* ...

Wij werken voor ware Religie en Wetenschap, vóór feiten en tegen verzinsels en vooroordeel. Het is onze plicht – net als die van de natuurwetenschap – licht te werpen op natuurfeiten die tot nu toe waren gehuld in de duisternis van de onwetendheid ... Maar de natuurwetenschap is maar één aspect van Wetenschap en Waarheid. De wetenschap van de ziel en van de ethiek, oftewel de Theosofie, de kennis van goddelijke waarheid, is nog veel belangrijker ...”

(Helena Petrovna Blavatsky in het eerste nummer van *Lucifer*, september 1887)